

Verksamhetsberättelse 2023

Djurens Rätt.

För en värld där djur
respekteras som kännande
individer med rätt till
sina egna liv.

Copyright: Djurens Rätt
Form: Mathilda Gälsing
Omslagsfoto: Richard Whitcombe/Shutterstock.com
Foto inlägga: om inte angivet Djurens Rätt
Djurens Rätt, Box 17132, 104 62 Stockholm
08-555 914 00 / info@djurenslatt.se
Orgnr: 802002-4496 / PlusGiro: 901087-7

Alltid på djurens sida. Sedan 1882.

Innehåll

4	Ordförande har ordet
6	Den där droppen
8	Mätning och uppföljning
9	Project 1882
10	Föreläsningsturné för djuren
11	Kampanjer emot djurfabriker
13	Under ytan
14	Kycklingkampanjens vinnande koncept
15	Fler företag slopar turbokycklingar
16	Systematiskt lidande i kycklingindustrin
17	Upphandling utan turbokycklingar
18	Djurvänlig kommun
19	Minskad köttkonsumtion kan ha räddat 1,9 miljoner liv
20	Välj Vego
22	Växtbaserat mest hållbart
23	Sveriges vegovänligaste matkedja 2023
24	Historisk framgång!
26	Slutet för minkfarmerna
27	Djurfri forskning på tapeten
28	Uppförssbacke inom politiken
31	På plats i Almedalen
32	Djurskyddsminister och djurskyddskommissionär
33	Sveriges största klubb för unga djurvänner
35	Volontärer och engagemang i siffror
36	Volontärer och engagemang
38	Sommarturnén
39	Ett växande engagemang
40	Ökat stöd trots lågkonjunktur
41	Engagemang för insamling
42	Ny sajt för framtiden
43	Så spred vi budskapet för djuren
45	Genomslag i media
47	Djurens Rätt – en medlemsorganisation
48	Djurens Rätts riksstyrelse 2023–2025
49	Effektrapport 2023

2023

Tack till dig som stått på djurens sida under året som gått. När vi tillsammans höjer rösten för djurs rättigheter skapar vi förändring. Utan dig som är medlem, gåvogivare och volontär för djuren skulle Djurens Rätt inte finnas. Stort tack för ditt stöd!

DET HÄR ÅRET har inte varit fritt från utmaningar, tvärtom. Den nya regeringen, tillsammans med Sverigedemokraterna, har på flera sätt bäddat för ett sämre djurskydd. Jag trodde exempelvis aldrig att vi skulle behöva arbeta för en så självklar sak som kors rätt att komma ut och beta. Dessutom svek regeringen försöksdjuren genom att inte öronmärka pengar till Sveriges 3R-center i sin budget, vilket skulle kunna innebära en ordentlig knuff bakåt för arbetet med att fasa ut djurförsök. Men vi ger inte upp.

Djurens Rätts arbete för de djur som är flest och har det sämst har under året fortsatt med intensifierad kraft. Storskaliga djurfabriker beskrivs av ledande forskare som en tickande bomb för nya pandemier, ett hot mot klimatet, och inte minst får de förödande konsekvenser för djuren. Över 100 miljoner kycklingar slaktas i Sverige varje år och de förhållanden de tvingas leva under är helt oacceptabla. Vår återkommande

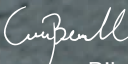
kartläggning av kycklingslakterierna visar dessutom att inga direkta förbättringar skett.

Däremot har såväl kommuner som företag visat stort intresse för att både ställa högre djurskyddskrav och för att bidra till minskad köttkonsumtion efter dialog med Djurens Rätt. Detta kombinerat med vårt envisa kampanjarbete där vi visat allmänheten hur kycklingarna lever bakom de stängda dörrarna i djurfabriker har resulterat i att kycklingkonsumtionen minskat med 1,9 miljoner individer under årets första halva, jämfört med samma tidsperiod året innan. Detta är ett viktigt kvitto på att vårt arbete ger resultat.

Djurens Rätts internationella arbete har tagit nya stora kliv under året. En glädjande framgång skapade vi genom Fur Free Europe, medborgarinitiativet som gick i mål i början av året med över 1,5 miljoner underskrifter för ett pälsfritt Europa.

En otrolig kraftsamling som redan innan det ens behandlats av EU skapat ringar på vattnet. Flera europeiska länder har påbörjat en avveckling och den svenska regeringen föreslog ett omställningsstöd som kan komma att innebära slutet för pälsindustrin här. Det är en historisk framgång för djuren som Djurens Rätt arbetat för i över femtio år och det hade inte varit möjligt utan dig som står på djurens sida i både med- och motvind.

Ett stort fokus under året har också varit revideringen av djurskyddslagstiftningen i EU. Dessvärre har motståndet från djurfabrikslobbyn varit stort och förslagen har återkommande försenats, så arbetet fortsätter även nästa år. Med ditt fortsatta stöd är jag helt säker på att vi kan skapa en värld där djur respekteras som kännande individer med rätt till sina egna liv.

 Camilla Bergvall
Riksordförande, Djurens Rätt

Den där droppen

Tankarna snurrar, vart är vi på väg? Under ett år som präglas av geopolitisk och global ekonomisk instabilitet, där förändringar av olika slag sker i ett tempo vi inte tycker att vi har upplevt tidigare, då kan det vara lätt att bli lite vimmelkantig. Hur ser handlingsutrymmet ut för oss att driva frågor om djurs rättigheter? Det enkla svaret är att det alltid finns saker att göra. Oavsett läget. När det känns motigt och snudd på hopplöst är det viktigt att komma ihåg att små mjuka vattendroppar faktiskt urholkar hårda stenar.

2023 har bjudit på både framgångar och bakslag. Den stora besvikelsen är att EU-kommissionen inte har hållit vad den lovat. En ny djurskyddslagstiftning har förberetts i flera år, men nu verkar det bara bli förslag kring djurtransporter som kommer innan EU-valet 2024. Inga förslag som går i linje med våra framgångsrika medborgarinitiativ End the Cage Age eller Fur Free Europe ser ut att finnas med i arbetsplanen innan valet. Ett stort bakslag.

På hemmaplan lade regeringspartierna en budget utan de öronmärkta pengarna till Sveriges 3R-center som tidigare funnits. Ett rejält kliv bakåt för försöksdjuren och något vi direkt reagerade på. Vi samlade snabbt in 27 847 namnunderskrifter till stöd för att 3R-centret ska få finansiering som håller samma eller

högre nivå som tidigare. 27 847 droppar för djuren.

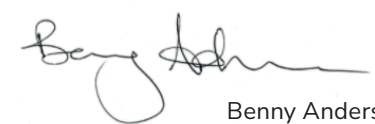
I samma budgetproposition fanns däremot en ljusning för pälsdjuren. 180 miljoner kronor till en frivillig avveckling av Sveriges minkfarmer. Regeringspartierna meddelade även att en utredning ska tillsättas för att se om pälsdjursfarmning ska förbjudas helt. Här finns inget annat ord än: Wow! Detta är otroligt stort för en organisation som oförtrutet har arbetat för pälsdjuren i mer än ett halvt sekel. Alla våra droppar har gjort jobbet.

Parallellt med dessa omvärldshändelser har Djurens Rätt fattat beslut om riktningen för vårt arbete de kommande sju åren. Vi fortsätter vårt arbete för att montera ned djurfabrikerna, att stänga pälsindustrin

för gott och fasa ut djurförsöken. Det är ambitiösa och samtidigt realistiska målsättningar. Är det något vi kan ta med oss från 2023 är det att vi oavsett de hinder vi möter aldrig får slå oss till ro. För det är det som gjort att minkfarmerna snart utgör en hundraårig historisk parentes av djurplågeri.

Att så kan bli fallet är också en påminnelse till oss själva om att våra droppar har effekt. Och en påminnelse till omvärlden att Djurens Rätt aldrig ger upp.

Alltid på djurens sida,

Benny Andersson
Generalsekreterare
Djurens Rätt

Målsättningar 2023–2030

1. Djur respekteras som kännande individer

- 1a. Djurs intressen är representerade i politiska rum
- 1b. Djurs rättigheter återspeglas i lagstiftningen
- 1c. Djurs intressen är inkluderade i agendan för hållbar utveckling

2. Djurfabrikerna är nedmonterade

- 2a. Inga djur dödas för sin päls
- 2b. Antalet djur som föds upp i djurfabriker har minskat med 70 %
- 2c. Turbokycklingar är inte längre norm
- 2d. Ett starkt djurskydd för vattenlevande djur är en självklarhet

3. Forskningen är djurfri

- 3a. Antalet djur som utsätts för djurförsök har reducerats med 50 %

Mätning och uppföljning

Styrningen och kontrollen av verksamheten ska visa att vi:

- har en ändamålsenlig och effektiv verksamhet som når målen,
- har en tillförlitlig och rättvisande redovisning och rapportering,
- efterlever lagar och regler och hushåller med våra medel.

För att vara trovärdiga måste vi kunna redovisa att pengarna används effektivt, att medlen inte försvinner på vägen och att verksamheten når målen. En viktig del i detta är också att identifiera risker i verksamheten och hantera dem.

Djurens Rätt arbetar enligt en sjuårig verksamhetsinriktning som består av huvudmål (mål på lång sikt), riktningmål och årliga delmål. Alla mål ska leda till uppfyllandet av Djurens Rätts vision. Delmålen är de indikatorer mot vilka vi mäter framgång och ser om vi är på rätt väg.

Exempel på mätning och uppföljning:

- Omedelbara resultat: t.ex. antal personer vi utbildat inom våra volontärprogram.
- Kortsiktiga resultat: t.ex. vilken nytta de personer vi utbildat upplever att utbildningen gav.

Djurens Rätt vill försäkra sig om att det vi gör ger bästa möjliga effekt och leder till förändringar för de djur som är flest och har det sämst. Därför följer vi upp och kvalitetssäkrar insatserna för att kunna lära oss och fortsätta att utveckla verksamheten.

- Långsiktiga utfall och effekt: t.ex. inga minkfarmer är längre verksamma i Sverige.
- Årliga övergripande mål. För att omsätta de långsiktiga huvudmålen i konkret verksamhet så använder sig Djurens Rätt av OKRs-metodiken, Objectives & Key Results. Alla mål följs upp kvartalsvis där genomförd verksamhet har dokumenterats löpande och effekten stäms av mot målen. Uppföljning genomförs årligen av resultatet för hela året.
- Strategiska mål för en längre period. Den nuvarande verksamhetsperioden är från 2023 till och med 2030.

Vi mäter effekten med hjälp av flera olika resultatmätt. De mest centrala är:

- Antalet politiska beslut som tas till förmån för djuren.
- Andelen frigående hönor i Sverige.
- Antalet verksamma minkfarmer i Sverige.
- Köttkonsumtion per person och år i Sverige, omräknat till antal djurindivider.
- Antalet nya policys från företag som berör hönor, turbokäcklingar och en ökad andel växtbaserade livsmedel.
- Indextalen för Djurvänlig kommun-rankningen.
- Antalet volontärtimmar i Djurens Rätt.

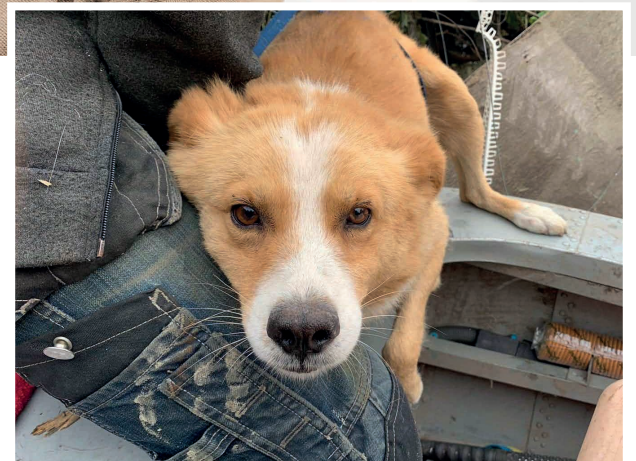
Foto: Emelie Asplund

Djuren i Ukraina behöver hjälp, både idag och imorgon och vårt engagemang är långsiktigt vilket har lett fram till att vi är med och etablerar en ukrainsk organisation.

Project 1882

Djurens Rätt har sedan grundandet 1882 arbetat för att göra så stor skillnad som möjligt för de djur som är flest och har det sämst, både i Sverige och globalt. Under 2023 var det dags för organisationen att ta nästa kliv ut i världen i samband med etablerandet av en ny verksamhet i Ukraina. Det krigsdrabbade landets behov är enorma och Djurens Rätt har ambitionen att arbeta både kort- och långsiktigt för att bidra till förändring för djuren i Ukraina.

Sedan den fullskaliga invasionen av Ukraina 2022 har Djurens Rätt arbetat aktivt för att bistå med hjälp till utsatta djur, i form av olika hjälpinsatser och via ekonomiska bidrag. Nu har arbetet formaliserats genom att Djurens Rätt har startat en ukrainsk gren som kan fortsätta de direkta hjälpinsatserna och samtidigt utveckla arbetet för djuren i Ukraina.

– Som en av världens ledande djurrättsorganisationer, så har Djurens Rätt ett särskilt ansvar att bidra till förändring för de djur som far mest illa. Djuren i Ukraina behöver hjälp, både idag och imorgon och vårt engagemang är långsiktigt vilket har lett fram till att vi är med och etablerar en ukrainsk organisation, säger Benny Andersson, generalsekreterare för Djurens Rätt.

Utanför Sverige kommer Djurens Rätt framöver att gå under namnet Project 1882. Namnet knyter an till det långvariga, djurrättsligt konsekventa arbetet som bedrivits sedan grundandet år 1882. Under våren har en ny webbplats lanserats, www.project1882.org, tillsammans med nya kanaler i sociala medier. En större informationssatsning med fokus på EU:s djurskyddslagstiftning har planerats under årets sista månader och kommer att genomföras under 2024. I Ukraina kommer arbetet att fortsätta med att hjälpa till med katastrofinsatser samt stötta lokala volontärgrupper som arbetar för att hjälpa djuren som påverkas direkt av kriget. Samtidigt är Ukraina även ett av de länder som har flest djurfabriker i Europa och där djurskyddsfrågor varit väldigt lågt prioriterade även före kriget.

Föreläsningsturné för djuren

Djurfabriker beskrivs av ledande forskare som en tickande bomb för nya pandemier, ett hot mot klimatet och inte minst får de förödande konsekvenser för djuren. Under hösten gav sig därför Djurens Rätts riksordförande Camilla Bergvall ut på en tankeväckande föreläsningsturné med titeln ”En framtid utan djurfabriker”.

Från Umeå i norr till Malmö i söder samlades nyfikna som ville få svar på frågan om hur det kommer sig att vi producerar livsmedel på ett sätt som skapar så mycket lidande. Och vad behöver göras för att skapa en hållbar värld, för såväl djur, människor och planet?

Vi besökte bland annat Frihamnsdagarna och Bokmässan i Göteborg, SEE Hållbarhetsveckan i Umeå och mässan Framtidens mat i Stockholm. Dessutom arrangerades turnéstopp tillsammans med lokala volontärer i bland

annat Malmö, Karlskrona, Örebro och Karlstad. Totalt genomfördes under hösten och vintern 27 föreläsningar med närmare 400 besökare som fick lära sig mer om hur vi skapar en framtid utan djurfabriker.

– Det har varit fantastiskt roligt att träffa så många engagerade djurvänner ute i landet under turnén. Jag är helt säker på att vi tillsammans kan montera ned djurfabrikerna inom en snar framtid, sa Camilla Bergvall.

Kampanjer emot djurfabriker

Under 2023 har vi arbetat intensivt med olika kampanjer mot djurfabrikerna, både på nationell och internationell nivå. Djurens Rätts målinriktade kampanjer har under 2023 visat på högt engagemang och gett bra resultat.

Under 2023 lanserades kampanjen *End of the Line for Factory Farming* med syfte att uppmana de Förenta Nationerna att anta en global överenskommelse om ett slut på djurfabriker. Under årets gång har kampanjen marknadsförts digitalt för att uppmärksamma allmänheten om att djur hålls under fruktansvärda förhållanden i djurfabriker. *End of the Line for Factory Farming* har visat på stort engagemang och vi har under året samlat in 21 437 namnunderskrifter från svenska medborgare.

Djurens Rätt har även tillsammans med andra europeiska djurrätts- och djurskyddsorganisationer under 2023 ökat pressen på makthavarna inom EU. Via en samordnad kampanjaktion skickades ett öppet brev till Ursula von der Leyen (EU-kommissionens ordförande) där 600 akademiker, forskare, veterinärer, jordbrukare och andra aktörer vädjade om att hon ska presentera lagförslag för bättre djurvelfärd. Djurens Rätt mobiliserade hundratals djurvänner som gjorde sina röster hörda genom att uppmana Ursula von der Leyen att se över djurskyddslagstiftningen.

Djurens Rätt jobbar ständigt för att skynda på nedmonteringen av befintliga djurfabriker och för att förhindra uppkomsten av nya. Företaget Nueva Pescanova är på väg att öppna världens största kommersiella bläckfiskfabrik på Gran Canaria i Spanien. När informationen kom till vår kännedom påbörjades ett aktivt arbete med mål att stoppa denna industri innan den har etablerats och

kampanjen *Stoppa bläckfiskfabriker!* lanserades i april 2023. Införandet av bläckfiskfabriker skulle innebära stort lidande för bläckfiskarna då bland annat kannibalism och plågsamma slaktmetoder skulle bli en del av systemet. I samband med lanseringen av kampanjen öppnade vi även upp en namninsamling. Vi har fått mer än 20 000 svenskar att skriva under för att stoppa bläckfiskfabrikerna och engagemanget fortsätter vara stort.

Tillsammans kan vi sätta stopp för den högintensiva djurhållningen som skadar djuren, människorna och planeten.

Massdödandet av tuppsycklingar

Djurens Rätt har under året agerat för att visa svenska politiker och makthavare att den svenska befolkningen vill att de ska agera på att tuppsycklingar behandlas som biprodukt inom äggindustrin. Vi har samlat in mer än 12 000 namn för att stoppa massdödandet av tuppsycklingar.

Tuppsycklingarnas liv är korta, de kläcks och därefter skickas de direkt för nedmalning eller gasning då de ses som värdelösa i äggindustrin. Bara i Sverige dödas ungefär 15 000 tuppsycklingar varje dag. Vi har under 2023 drivit kampanjen för att uppmana svenska politiker och makthavare att agera för att stoppa massdödandet av tuppsycklingar och implementera könsbestämmande metoder på ägg för att undvika att tuppsycklingar kläcks.

Under ytan

Vårt arbete för att förbättra livet för fiskarna i fiskindustrin fortsatte under 2023 och vårt huvudfokus var att fiskar skulle komma med i översynen av EU:s djurskyddslagstiftning.

Det har varit prioriterat att fiskarna skulle komma med i översynen av djurskyddslagstiftningen i EU, det är här vi har bedömt att vi kunnat göra mest nytta för flest djur. Vi har främst tagit fram och förberett material som kan användas inför kommande beslut. Under året har vi besökt Europaparlamentet i Bryssel och träffat politiker och tjänstepersoner och lyft frågan om djurskyddet för fiskar. Längre fanns det en oro över att fiskar skulle lämnas utanför översynen och glömmas bort som de så ofta gör.

Vi fick ta del av ett "läckt" dokument med förslag från EU-kommissionen och till en början såg det ut som att fiskarna kommit med i översynen. Här fanns med förslag om att se över bedövningsprocessen i samband med slakt samt en artspecifik lagstiftning för fiskar, något som är otroligt viktigt och som helt saknas idag. I nästa skede fick förslaget om en ny lagstiftning ett bakslag, det lades nämligen aldrig fram av kommissionen och det är oklart när det kommer ske.

I Sverige har vi arbetat med att förbättra för fiskarna på framför allt tre områden. Det första är att vi vill få föreskrifterna om slakt av fiskar uppdaterade. Föreskriftsarbetet har dessvärre inte presenterats under

2023 på grund av att Jordbruksverket uttryckt att de behövt prioritera annat. Det andra området är att vi framgångsrikt verkat för att djurvelfärd för fiskar ska prioriteras när Jordbruksverket utlyser pengar till olika projekt inom området hållbart vattenbruk.

Den tredje delen vi prioriterat har varit att verka för att det ska bli lättare för kommuner att ställa viktiga djurskydds krav vid upphandling av fiskprodukter. Vi har förmedlat våra förslag till den berörda myndigheten samt vår önskan att arbetet kommer igång. Tyvärr har det än så länge inte prioriterats, men vi är hoppfulla att det kommer att göras inom en inte alltför avlägsen framtid.

Djurens Rätt har även en plats i den internationella paraplyorganisationen, Aquatic Animal Alliance. Tillsammans i alliansen har vi tagit fram fem pelare för djurvelfärd för att skapa förändring inom fiskuppfödning. De som vi i första hand riktar oss till är just certifieringsföretagen i Sverige. Certifieringsföretagen är redan idag väletablerade och har en pågående dialog med ett stort antal producenter och har därmed den påverkansmakt som behövs för att skapa en förändring för de djur som är flest och har det sämst.

Den hotade betesrätten

Den svenska betesrätten är hotad av både mjölkindustrin såväl som politiken. Lantbrukarnas Riksförbund är en av de större lobbygrupperna som vill se en avveckling av betesrätten. Den unika svenska lagen som upprätthåller kornas rättighet till att få beta utomhus under sommaren är en viktig djurvelfärdsfråga. Därför har Djurens Rätt tillsammans med andra svenska djurskyddsorganisationer under året lanserat en ny kampanj med namnet *Jag vill beta*. Syftet är att uppmana politiker att bibehålla beteskravet men även att utöka det, så också tjurar och kalvar ges rätt till att beta.

Flera tunga aktörer argumenterar för att det är dyrare att föda upp kor i Sverige i jämförelse med andra EU-länder. Men vi tänker inte låta kommersiella behov väga tyngre än djurens välmående och den svenska djurvelfärden. Flera undersökningar har även visat att svenskar värnar om betesrätten.

Vi har under hösten samlat in över 14 000 namnunderskrifter från svenska medborgare som värnar om ett starkt djurskydd och håller med om att en avveckling av betesrätten skulle vara ett stort kliv bakåt för den svenska djurskyddslagstiftningen. Med *Jag vill beta*-kampanjen tar vi medborgarnas åsikter till makthavarnas dörr.

Utfasning av burar

Under 2023 har vi fortsatt att rikta strålkastarljuset på alla de hönor som sitter i burar. Detta har vi gjort med våra globala kampanjer *Viking*, *Manufacturers Unmasked* och *Jollibee*. Tillsammans med andra djurrättsorganisationer har vi drivit globala kampanjer mot stora restaurangkedjor. Vi har haft kontakt med företag som

t.ex. Pepsico, Kellogs, Jollibee foods corporation och Viking. Djurens Rätts blixtar och volontärer har genomfört digitala aktioner mot de stora restaurangkedjorna som har lett till att Pepsico, Kellogs, Jollibee och Viking gett oss glädjande besked under året. Alla restaurangkedjorna valde att anta buräggsfria policys, policys som kommer att förändra livet för miljontals hönor och som är steg mot en djurvänligare värld.

Svenska hönor i bur

Den svenska statistiken för 2023 visade på fortsatt minskning av antalet hönor i bur med ungefär 57 000 individer, ned till totalt 172 000, eller 2 % av alla hönor. Statistiken för 2023 var osäker, men allt tyder på fortsatta minskningar. Det beror på att flera stora företag genomfört sina utlovade utfasningar av burägg, efter samtal med oss. Utvecklingen ser liknande ut i resten av Europa efter succén med medborgarinitiativet End the Cage Age och de många olika kampanjer som genomförts.

Det fanns fortfarande ingen lagstiftning på plats som förbjuder burarna i Sverige eller EU 2023, vilket skulle behövas för att fasa ut de sista burarna. Däremot har ändringar påbörjats i Sveriges djurskyddsföreskrifter som kan göra att enstaka buräggsfabriker blir olagliga, då de fått undantag från minimimått fram tills nu. Både vi och regeringen har agerat för att djurskyddslagstiftningen ska stärkas i EU, men burarna har inte nämnts specifikt av landsbygdsminister Peter Kullgren (KD).

Förslaget från EU-kommissionen har blivit extremt försenat, som du kan läsa mer om på sidan 28. Vi har fortsatt arbetet för att Sverige ska förbjuda burarna omgående, oavsett när ett liknande beslut fattas av EU.

Kycklingkampanjens vinnande koncept

Djurens Rätts kycklingkampanj pågår året runt och lanserades 2018 med huvudfokus att förändra verkligheten för de djur som är flest och har det sämst, de mer än 100 miljoner kycklingar som dödas i Sverige – varje år.

Våren 2023 lanserades en ny kampanjaktivitet, *Ett kycklingliv i 4D*. Konceptet växte fram genom en önskan om att skapa medvetenhet kring kycklingarnas situation. De svenska kycklingarnas verklighet hålls dold bakom stängda dörrar och i stället visas en tillrättalagd bild via idylliska reklamfilmer. Men vad skulle hända om vi bjöd in allmänheten till att uppleva en svensk kycklings vardag?

Under sommaren 2023 har Djurens Rätt mobila kycklingfabrik turnerat runt i Sverige för att bjuda in allmänheten till en unik 4D-upplevelse. Besökare gavs möjlighet att uppleva en kycklingfabrik genom alla sina sinnen. De kunde lukta, se, känna och höra hur det ser ut i en kycklingfabrik. Denna aktivitet skulle bidra till att skapa medvetenhet kring kycklingarnas situation och öppna upp för djurrättsliga samtal.

Turnén inleddes med att spela in en film med sex stycken olika djurrättsprofiler som på olika sätt engagerat sig för djuren, bland annat Therése Lindgren och Lisa Ambjörn. Filmen fångade profilernas reaktioner när de klev in i den mobila kycklingfabriken, känslorna var starka och många. Genom att dela reaktionsfilmen i utvalda kanaler

kunde vi sprida kännedom om vår mobila kycklingfabrik och uppmäna tittaren att besöka och uppleva *Ett kycklingliv i 4D*. Vi kunde när turnén var över glädjas åt att mer än 2 000 människor hade besökt *Ett kycklingliv i 4D*. Malmöfestivalen var det event som genererade flest besökare.

En film som fortsätter prisas

År 2022 släppte Djurens Rätt den animerade kortfilmen "Världens bästa djurskydd" som handlar om tre turbo-kycklingar i olika delar av livet i en svensk kycklingfabrik. Med sitt unika grepp där animerade turbokycklingar själva kan berätta om sina liv har filmen fortsatt att skapa stort engagemang under året och prisats ett flertal gånger på bl.a. filmfestivaler runtom i världen. På Västerås Filmfestival vann Djurens Rätts "Världens bästa djurskydd" pris inom kategorin "Bästa reklamfilm", liksom under Toronto Film Week för "Bästa animerade film". Filmen vann även förstapris i tävlingen för visuella kreatörer, nämligen Svenska Tecknares utmärkelse Kolla! inom kategorin "Effekt". Utöver det vann "Världens bästa djurskydd" priset för "Årets kampanj" på Eurogroup for Animals årliga Campaign Awards.

Fler företag slopar turbokycklingar

Företagsarbetet fortsatte med oförminskad styrka under året. I maj släpptes Semesterguiden, vår sjätte och största företagsrapport någonsin. Genom att ha policyskrivningar om starkt djurvälstånd hamnade SJ och Scandic i topp – sedan dess har Finnlines, Destination Gotland, Nobis och ytterligare fyra företag valt att arbeta med European Chicken Commitment (ECC).

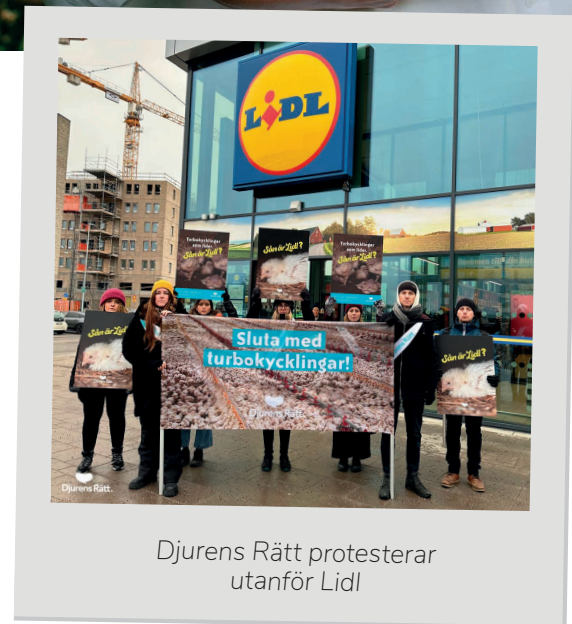
Starkt välfärd för kycklingar har fortsatt varit prioriterat i Djurens Rätts företagsdialoger. Under 2023 har nio företag antagit en ECC-policy, vilket gör att över 60 företag inkluderar ECC i sitt hållbarhetsarbete. 35 av dem har någon gång medverkat i en av Djurens Rätts företagsrapporter, vilket visar att rapporterna bidrar till att fler företag tar ansvar.

– Våra företagsrapporter granskar företagens ansvar och hjälper konsumenter att göra mer djurvänliga val, sa Nathalie Söderström, chef för företagsrelationer hos Djurens Rätt.

Vägledande för branschen

Det är inte bara rapporter och rankningar som får företag att verka för en ny miniminivå för kycklingarna. Under hösten valde både **Convini** och **Carotte** att jobba med ECC. Carottes beslut är tongivande för hela foodservice-branschen och eftersom samtal förs med samtliga aktörer hoppas vi på fler positiva besked inom kort. Detsamma går att säga om **Nobis Hospitality Group**, **Götaplatsgruppen** och **Pontus Group**, vars ECC-policyer är ett välkommet tillskott inom fine dining-sektorn.

– Mat och dryck är ryggraden i vår verksamhet. För att nå våra högt ställda hållbarhetsmål är det avgörande att vi ständigt ser över vårt sortiment och ställer krav på leverantörer och producenter. Att vi ansluter oss till ECC kommer innebära förbättrade förhållanden för kycklingar, sa Oscar Nordbrandt, Chef Supply Chain & Hållbarhet på Convini.

Sån är Lidl?

Djurens Rätt lanserade en kampanj mot den globala livsmedelsjätten Lidl år 2022 och har sedan dess genomfört olika aktiviteter utanför butiker såväl som digitalt för att uppmäna Lidl att anta European Chicken Commitment. En ECC-policy från Lidl skulle förändra livet för miljontals kycklingar i Europa. Under 2023 informerade vi allmänheten om Lidls brist på ansvarstagande och reaktionerna från EU-medborgare var många och engagemanget stort. Efter lanseringen samlade vi, ihop med andra europeiska organisationer, in över 500 000 namnunderskrifter. Än så länge har Lidl inte visat att de gör något förändringsarbete för kycklingarna. Djurens Rätt arrangerade under året 13 protester som kunde genomföras tack vare våra volontärer. Tillsammans med djurvänner över hela Europa fortsätter vi mobilisera för att uppmäna Lidl att ta ett större ansvar för kycklingarna!

Systematiskt lidande i kycklingindustrin

Fortsatt dödas över 100 miljoner kycklingar per år i Sveriges djurfabriker. Under 2023 släppte vi en ny kartläggning som visade att svenskt kycklingkött, under varumärkena Kronfågel, Guldfågeln, Lagerbergs och Lönneberga, kommer från en industri med systematiska djurskyddsbrister. Kartläggningen var en uppföljning från året innan, och visade försämringar snarare än förbättringar. Det fick stor medial spridning.

Brister på kycklingslakterier

Vi gjorde kartläggningen genom att begära ut kontrollrapporter från Livsmedelsverket och länsstyrelserna, i de län där de fyra största kycklingslakterierna finns. Resultatet visade att vid 56 % av kontrollerna upptäcktes brister och att samtliga kycklingslakterier i Sverige haft problem med klämda vingar och huvuden, hög dödlighet i transporter och frätskador från avföring under 2022. Samma problem som vi visade med en liknande kartläggning året innan.

Materialet visade att det verkar omöjligt att nå en nollvision om skador med dagens fabriksartade hantering av kycklingar. Vår kartläggning visade att:

- Över 300 000 kycklingindivider har utsatts för något som kan anses vara brott mot djurskyddslagen och som resulterat i lidande eller för tidig död.
- 56 % av alla kontrollerna fann djurskyddsbrister 2022.

Stor medial spridning

I samband med lanseringen av vår kartläggning publicerade Aftonbladet en uppföljning av förra årets granskande program "200 sekunder" om Kronfågel och kycklingindustrins

djurskyddsproblem. Aftonbladet publicerade då dels en artikel i papperstidningen med rubriken "Här fortsätter misären för svenska kycklingar" samt en artikel på webben med rubriken "Trasiga fötter och turbokycklingar hos Kronfågel".

Under tre veckor publicerades tre olika pressmeddelanden för att belysa de enskilda kycklingslakteriernas brister. Till följd av Aftonbladets publicering och Djurens Rätts pressarbete uppmärksammades kartläggningen i ytterligare ett tjugotal medier, bland annat i Dagens industri, Sveriges Radio P4 Göteborg, Ölandsbladet, Omni och VeterinärMagazinet.

Upphandling utan turbokycklingar

Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier kan guida kommuner och annan offentlig verksamhet i djurskydd, vid upphandling av produkter som kött, mjölk och ägg. Djurens Rätt har under flera år arbetat för att kommunerna ska använda de mest långtgående djurskyddskraven, och för att Upphandlingsmyndigheten (UHM) ska utveckla kriterier på områden där vi ser behov. Under 2023 fick vi se resultat av vårt arbete för kycklingarna.

UHM uppdaterade kriterierna

Under 2023 publicerade myndigheten de nya kriterierna för kyckling- och kalkonkött, efter lång tids arbete med insamling av underlag och referensgruppsarbete. Den återkoppling vi fått från kommuner i samband med mediala avslöjanden om djurskyddsbrister vid slakt väckte stort intresse hos UHM. Vi har också bistått med våra kunskaper och erfarenheter från arbetet med European Chicken Commitment (ECC).

Bland de uppdaterade och nya kriterierna fanns ett nytt kriterium om att upphandla kycklingkött från mer hälsosamma raser där ECC nämns som underlag. UHM nämnde också ECC i sitt blogginlägg om de nya kriterierna, och det lyftes som en positiv förändring. Fyra andra förslag kom direkt från oss, inklusive att konventionell uppfödning av turbokycklingar inte längre benämns som traditionell.

Nytt vetenskapligt underlag

UHM fick in nytt underlag precis innan de nya kriterierna skulle publiceras, vilket stärkte argumenten

för att kunna fasa ut användningen av turbokycklingar i upphandling. Underlaget kom från Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) och var omfattande kring alla problem som kan ses i kycklingfabriker i EU. Samtliga slutsatser var i linje med ECC eller bättre, vilket tydliggjorde att kriterierna som ingår i ECC är det allra minsta vi kan begära.

Fler nej till turbokycklingar

Påverkansarbetet gentemot kommuner hade under året stort fokus på kycklingar, och vi uppmanade kommunerna att minska sin servering av kycklingkött och att samtidigt börja använda det nya upphandlingskriteriet om mer hälsosamma raser. Dialogen har förts med kommunpolitiker, kostchefer och upphandlare.

Ett flertal kommuner uttryckte frustration över de systematiska och omfattande djurskyddsproblemen i kycklingindustrin, och vi förväntar oss att rapporter om nya och bättre upphandlingsavtal, där turbokycklingar väljs bort, inom kort börjar rulla in.

Djurvänlig kommun

Djurens Rätts ranking *Djurvänlig kommun* är baserad på en enkätundersökning om de djurvänliga åtgärder som Sveriges kommuner har vidtagit. Vinnare 2023 blev Burlövs kommun. Resultatet visade också att nära 70 % av kommunerna hade genomfört åtgärder som resulterat i minskad mängd kött och ökad servering av växtbaserad mat.

Sveriges mest djurvänliga kommuner 2023:

1. Burlöv
2. Tierp
3. Örebro
4. Östersund
5. Järfälla
6. Sandviken
7. Stenungsund
8. Göteborg och Köping
9. Nyköping

I april släpptes resultatet av rankingen *Djurvänlig kommun* för femte året i rad. Vinnare 2023 blev Burlövs kommun, med 142 poäng av 174 möjliga. Burlöv har legat på tio-i-topplistan flera gånger tidigare och nu hade kommunen satsat ännu mer på växtbaserad mat, både genom minskad servering av kött men också ökad användning av växtbaserade mejeriprodukter. Fler vegetariska dagar hade införts samt veganska rätter på menyn.

Alla kommuner får chansen att delta i undersökningen och visa på de val som gjorts gällande kommunala verksamheter och inköp, med stort fokus på den mat som serveras i skolor och förskolor. Satsningar på växtbaserad mat och höga djurskyddskrav vid upphandling och inköp av animaliska produkter väger tyngst, vilket resulterar i högre placering på listan. Den här gången svarade 71 % av Sveriges kommuner på hela eller större delen av enkäten.

Mer växtbaserat – igen
Resultatet visade att samtliga kommuner ställt djurskyddskrav vid upphandling av animalieprodukter, men att nivån

på kraven sänkts som en följd av det höjda kostnadsläget. Nära 70 % hade genomfört åtgärder som resulterat i minskad mängd kött och ökad servering av växtbaserad mat, en siffra som är återkommande hög i undersökningen. Nästan 15 % uppgav att de minskat serveringen av kycklingkött. Frågan var ny för året och av kommentarerna framgick att lidandet i kycklingproduktionen engagerar.

Djurvänligt firande
Hela 94 % av kommunerna angav att de numera avstår från kommunalt arrangerade fyrverkerier. År 2020 var andelen kommuner som avstod från fyrverkerier mindre än 25 %. Den kraftiga ökningen, som skett på bara några få år, verkar alltså hålla i sig även efter pandemin. Runt 90 % av kommunerna svarade att de avstår från påskfjädrrar.

Djurvänlig kommun var för tredje året poänggrundande i tidningen Aktuell Hållbarhets ranking "Miljöbästa kommun", en bekräftelse på att fler och fler inkluderar djurvälstånd och växtbaserad mat som viktiga hållbarhetsparametrar.

Minskad köttkonsumtion

kan ha räddat 1,9 miljoner liv

Statistik från Jordbruksverket visade att köttkonsumtionen minskade under första halvåret av 2023, med en stor minskning i konsumtionen av kycklingar. Detta kan ha skonat över 1,9 miljoner liv, jämfört med samma period 2022. Mycket tyder på att det är vårt ihärdiga arbete för kycklingarna som gett resultat.

Under 2022 konsumerade den svenska befolkningen ungefär 155 miljoner kycklingar, vilket var 97 % av alla landlevande individer som konsumerades. Men de höga konsumtionssiffrorna har glädjande nog börjat minska. Under första halvåret minskade den totala köttkonsumtionen med 2,6 %. När vi räknade om Jordbruksverkets statistik till individer visade det sig att svenskarnas minskade konsumtion av kött skonade cirka 1,9 miljoner kycklingar, 55 000 grisar och 2 500 nötdjur, jämfört med samma period året innan. Takten på minskningen för kycklingarna mattades sedan av under sensommaren, men flera skandaler i media om kycklingfabriker under hösten gav starka indikationer på att kycklingkonsumtionen kommer fortsätta minska under 2024.

När det gäller den minskade konsumtionen av kycklingkött sticker Sverige ut internationellt. I EU förväntades konsumtionen av kycklingkött öka i stället för att minska, och det med hela 4,3 % under 2023. Det är en ökning med nästan ett kilo, eller ett kycklingliv, per person och år.

Att Sverige sticker ut kan ha att göra med att vi under de senaste åren gjort flera stora satsningar för att visa upp

insidan av kycklingfabrikerna för allmänheten, och för att underlätta djurvänlig konsumtion. Under sommaren rullade *Ett kycklingliv i 4D* runt på festivaler och marknader. Det går att läsa mer om det på sidan 14.

Förutom att informera allmänheten om kycklingfabrikerna fortsatte vi att ihärdigt arbeta med företagssamarbeten och politisk påverkan. Intresset för att ställa högre djurskyddskrav, särskilt för kycklingar, har glädjande ökat. Läs mer om det på sidorna 15 och 17.

Medvetenheten om lidandet som kycklingar utsätts för i djurfabrikerna har dessutom skapat ett stort intresse för växtbaserad mat hos privatpersoner. Genom vår inspirationssida väljvego.se har det erbjudits stöd, tips, recept och pepp till de som velat ha en knuff på vägen. Dessutom har de populära vegoutmaningarna fortsatt, med särskilda satsningar under januari och under sommaren. Läs mer om det på sidorna 20–21.

Statistiken från 2023 visade att vårt arbete kan göra skillnad och att det nu gäller att hålla i gång utvecklingen för en långsiktig förändring.

Välj Vego

Djurens Rätts inspirationskoncept Välj Vego innefattar hemsidan väljvego.se, ett nyhetsbrev, konton på sociala medier som Instagram och Facebook, ett digitalt inspirationsmagasin och vår helt nya app Välj Vego! På hemsidan finns veganska recept, nyheter och artiklar. Det gemensamma syftet med Välj Vego är att inspirera konsumenter till att just välja vego!

Appen Välj Vego!

För att få bättre interaktion med personer som är intresserade av att välja mer vego skapade vi en mobilapp. Tidigare har våra vego-utmaningar skickats ut via mail. Arbetet med appen inleddes under 2022 och den färdiga produkten lanserades i september 2023. I appen får användarna dagliga notiser för att peppa och underlätta att välja vego. I december lanserades även årets julutmaning. Framöver kommer användarna dessutom att kunna skapa egna utmaningar som anpassar sig efter användarens eget behov. Totalt registrerade cirka 2 100 personer ett konto i appen.

Vegoutmaningarna

Vegoutmaningarnas syfte är att underlätta för konsumenter under

olika högtider och perioder där det är stort fokus på mat. Under 2023 har vi haft fyra olika utmaningar; *Testa Vego i 28 dagar*, *Påskutmaning 2023*, *Grilla grönt i sommar* samt julutmaningen *Appventskalendern*.

TESTA VEGO I 28 DAGAR startade året. Kärnan i kampanjen är en fyra veckor lång veganutmaning. De som anmälde sig till utmaningen i början av året fick mail varje måndag med veckomenyer som innehöll bland annat recept och inköpslistor. I september var utmaningen den första som gjorde entré i vår app Välj Vego. Mailutskick på måndagar byttes ut mot dagliga notiser i appen. Kampanjen lyftes både i januari och i september. Totalt under året har cirka 4 500 personer deltagit i *Testa Vego i 28 dagar*.

PÅSKUTMANING 2023 var en utmaning fylld med praktiska tips inför påskfirandet, såsom att hitta veganskt påskgodis till påskägget, veganska recept och produkttips och påskpyssel. Då påsken är en relativt kortfirad högtid blev det ett välfyllt mail med massor av inspiration, samlat på ett och samma ställe. Totalt deltog cirka 2 600 personer i *Påskutmaning 2023*.

GRILLA GRÖNT I SOMMAR hade ett koncept likt *Påskutmaning 2023*. Ett välfyllt mail med gröna recept och tips till grillsäsongen. Annonsering på Instagram och Facebook skedde under högsommaren, som dessvärre blev ganska regnig och inte lämpad för grillning. Totalt deltog cirka 2 200 personer i utmaningen *Grilla grönt i sommar*.

APPVENTSKALENDERN

Julutmaningen 2023 blev den första julutmaningen i appen. Med en större frihet att göra mindre utskick oftare kom idén att skapa en adventskalender, med en lucka för varje dag från första december fram till julafton. Eftersom adventskalendern skedde i en app blev det helt enkelt en "appventskalender". I luckorna fanns bland annat recept, produkttips, pyssel, information samt unika receptkoder i ett samarbete med företagen Happy Vegan, Trendigt Gott och Enkla Kassen. Totalt deltog cirka 900 personer i Appventskalendern.

Inspirationsmagasinet

Välj Vegos inspirationsmagasin fick en helrenovering under första kvartalet och det uppdaterade magasinet lanserades i mitten av mars och då i en helt digital kostym. Intresset för magasinet var som störst när våra utmaningar gick som bäst. Totalt laddade cirka 5 600 personer ned inspirationsmagasinet.

Välj Vego i siffror

Under 2023 ökade antalet följare både på Instagram och Facebook. På Instagram ökade antalet följare med 1,1 % och på Facebook ökade antalet följare med drygt 14 %.

Över 10 200 personer anmälde sig till någon av Välj Vegos utmaningar under 2023, 5 600 personer laddade ner inspirationsmagasinet och 2 100 personer registrerade ett konto i appen Välj Vego! Utmaningarna som flest antal personer anmälde sig till under året var *Testa Vego i 28 dagar* samt *Påskutmaning 2023*.

För att kunna göra största möjliga skillnad för flest antal individer riktar sig Välj Vego framför allt till gruppen reducerare, det vill säga personer som redan medvetet försöker minska sin konsumtion av animalier, men som ännu inte har valt bort dem helt. Av de som antog någon av Välj Vegos utmaningar var 84 % reducerare, av de som laddade

ner inspirationsmagasinet under 2023 var 84 % reducerare och av de som registrerade ett konto i appen var 80 % reducerare.

Växtbaserat mest hållbart

Djurens Rätt deltog under året i en ny Vinnova-satsning, något som utöver ny kunskap gynnade tillväxten av vårt nätverk. Regeringens agerande kring de nya nordiska näringsrekommendationerna och EU-kommissionens initiativ för ett hållbart matsystem var två sammanhang som krävde samverkan.

Vinnovas satsning "Ett nytt recept för matsystemet" syftar till att hitta lösningar för ett hållbart matsystem. Djurens Rätt ingick under året i temat "Proteinskiftet", som fokuserade på skiftet till mer växtbaserad mat och utbudet på den svenska marknaden. Utöver fördjupade kunskaper om systemförändring gagnade deltagandet Djurens Rätts samverkan med andra aktörer vilket ledde till gemensamt politiskt påverkansarbete. EU-kommissionens initiativ till en ny ramlag för ett hållbart matsystem var ett sådant sammanhang.

Uppmaningar till regeringen

De nya nordiska näringsrekommendationerna, NNR 2023, som ska utgöra grunden för kommande kostråd i Sverige, möttes av protester vid lanseringen. För första gången togs hänsyn till miljö och klimat och en viktig slutsats var att minska mängden kött jämfört med nuvarande kostråd. Det fick landsbygdsministern att uppdraga åt Livsmedelsverket att fokusera på det näringsfysiologiska underlaget i NNR 2023 och särskilt beakta bland annat fördelarna med animalieproduktion.

Djurens Rätt initierade en gemensam debattartikel som svar på ministerns utspel, vilken undertecknades av flera organisationer med inriktning på miljö, konsumentskydd och hälsa.

Djurens Rätt har också uppmanat regeringen att verka för en övergång till mer växtbaserad mat inför omarbetningen av den nationella Livsmedelsstrategin, och i regeringens klimathandlingsplan.

Proteinstrategi med potential

Europaparlamentet tog under året fram en proteinstrategi med syfte att minska klimatpåverkan och att säkerställa unionens proteinproduktion och göra sig mindre beroende av import. Djurens Rätt uppmanade de svenska parlamentarikerna att lägga fokus på humankonsumtion och inte på foder.

Växa med vego

Vårt arbete för att få företagen inom livsmedelsindustrin att minska sina inköp av animaliska proteiner har fortsatt under året och många positiva dialoger är igång. Något som blivit allt tydligare är att Djurens Rätts roll är viktig. För även om många företag på eget bevåg satsar på vego och i vissa fall slopar det röda köttet så storsatsar en del på det vita köttet – dvs. köttet som kommer från dem som är flest och som har det sämst, kycklingar och fiskar. Det är inte heller alla som ser att samtidigt som satsningar på vego görs så behöver inköp av animaliska protein minska. Vi ser fram emot positiva besked för djuren under 2024!

Sveriges vegovänligaste matkedja 2023

För tredje året i rad har Djurens Rätt undersökt och rankat vegoutbudet hos Sveriges livsmedelskedjor. ICA blev den kedja som kammade hem guld för andra året i rad. Coop har klättrat från fjärdeplats till andraplats på bara ett år och Willys står stabilt kvar på tredjeplats ytterligare ett år.

Det råder numera konsensus om att konsumtionen av växtbaserade produkter bör öka av flera skäl, vilket tydligt återspeglas i de nya nordiska näringsrekommendationerna som uppdaterades 2023. En övergång till en mer växtbaserad kost behöver ledas och underlättas av olika aktörer i samhället. När vi handlar mat tenderar vi att följa våra vanor och välja bekanta produkter. Därmed har livsmedelskedjorna en unik möjlighet att främja och styra konsumtionen av växtbaserade alternativ genom att erbjuda ett tillfredsställande sortiment, och göra det lättare för konsumenterna att hitta relevanta produkter till överkomliga priser. Det är därför som Djurens Rätt genomfört rankingen av Sveriges vegovänligaste matkedja.

I 2023 års ranking leder ICA vägen med sitt omfattande utbud av växtbaserade produkter. Coop har klättrat upp till en andraplats medan Willys stadigt står kvar på tredje plats. Hemköp har sjunkit till fjärde plats och Lidl befinner sig återigen längst ner. Skillnaden i placeringen kan förklaras av att kedjorna har ett varierande sortiment i de olika butiker som inventeras de senaste tre åren,

medan ICA- och Willys-butikerna ser ut att ha ett stadigt sortiment. En anledning till att Lidl hamnat sist, trots framgångsrika insatser under vegoveckor, är det begränsade utbudet under resten av året, vilket återspeglas i undersökningen. Detta kan försvåra för konsumenter som vill göra verkliga förändringar i sina konsumtionsvanor.

Rankingen bygger på två delar. Den första delen består av data som samlats in i butiker av engagerade volontärer inom Djurens Rätt. Den andra delen grundar sig på livsmedelskedjornas egna uppgifter. De har fått möjlighet att delta i en enkät för att ange framtida mål för ökat växtbaserat utbud och lämna information om dagens befintliga utbud. Tyvärr har deltagandet från livsmedelskedjorna varit lågt, och endast två av fem har svarat på enkäten.

Rankingen är en del av det internationella programmet *Vegan Retail Ranking*, som rankar livsmedelskedjor runt om i världen och har genomförts i flera länder som till exempel Tyskland, Polen, Colombia och Chile.

Historisk framgång!

Den 1 mars gick det europeiska medborgarinitiativet Fur Free Europe i mål. På knappt 10 månader samlades 1,5 miljoner signaturer in. Vi bidrog med 100 000 av dessa och har gjort allt vi kunnat för att sätta frågan på agendan, både hos politiker och hos allmänheten. Efter kommissionens svar på initiativet ser det ut som att ett pälsfritt Europa nu är en tidsfråga.

En stor succé

Insamlingen till det europeiska medborgarinitiativet Fur Free Europe avslutades 1 mars 2023, två månader tidigare än planerat då kampanjen hade fått rekordstort stöd från EU-medborgare. Medborgarinitiativet Fur Free Europe lanserades i maj 2022 och tillsammans med 80 andra organisationer har Djurens Rätt drivit denna kampanj. Målet med kampanjen är att införa ett förbud mot pälsdjursfarmning och handel med pälsprodukter inom hela EU. När valideringsprocessen var klar i juni 2023 kunde vi bekräfta att initiativet landade på 1,5 miljoner godkända namn varav över 100 000 av dessa kom från Djurens Rätt.

Event utanför riksdagen

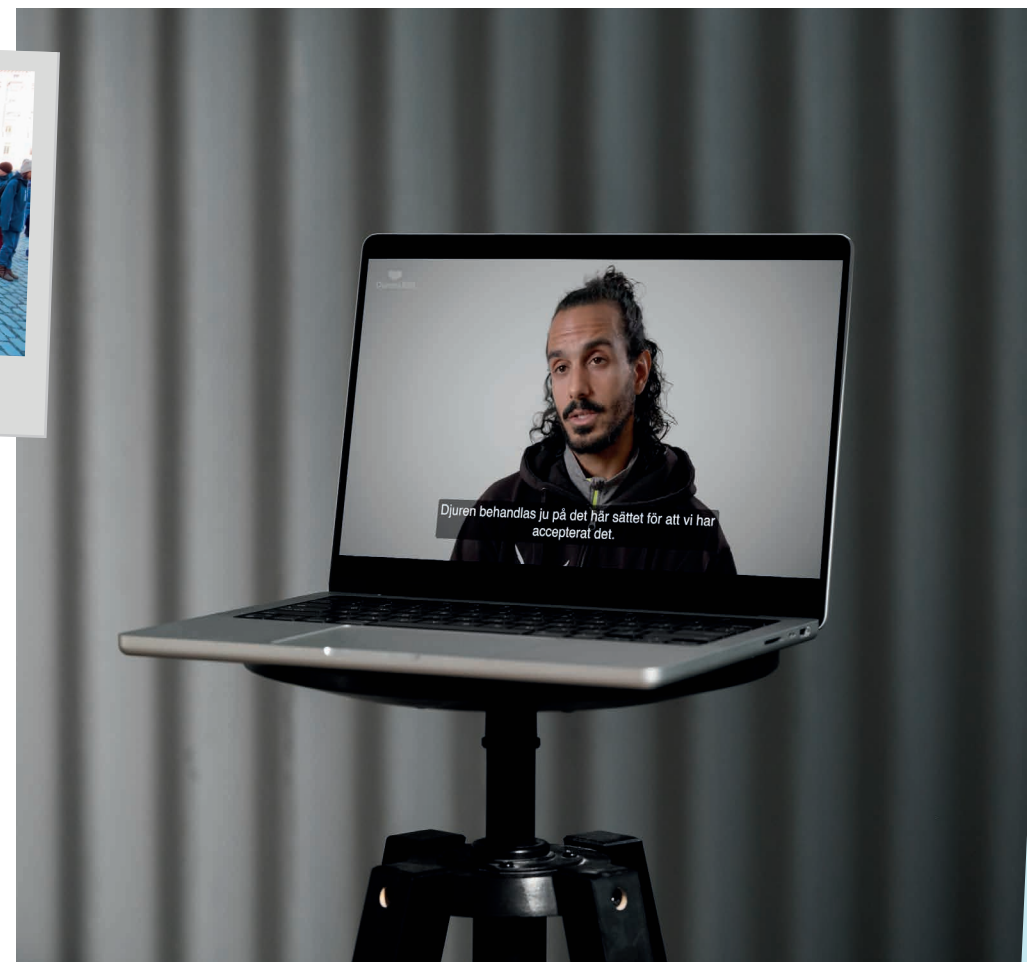
Under torsdagen 26 januari fanns Djurens Rätt på plats på Mynttorget i närheten av riksdagen för att prata med politiker och allmänhet om Fur Free Europe. I sällskap av en gigantisk uppblåsbar rävm informerade vi om initiativet och samlade underskrifter. Ett antal riksdagsledamöter från Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Liberalerna tog sig

tid att komma förbi för att ta bilder, diskutera, och bidra med material till vår podcast.

Under februari anordnades samordnade event i Stockholm, Göteborg och Malmö för informationsspridning om kampanjen. Stödet och engagemanget för kampanjen har varit stort. En historisk framgång med 1,5 miljoner godkända underskrifter gör Fur Free Europe till det tionde godkända europeiska medborgarinitiativet genom tiderna – det sjätte av dessa som rör djurfrågor. Djurens Rätt står bakom tre av dem.

Sociala medier

Fur Free Europe engagerade rejält, och kampanjen syntes på sociala medier över tre miljoner gånger och fick hundratusentals interaktioner. Vi kommunicerade intensivt i våra kanaler under januari och februari för att samla in varenda röst för pälsdjuren vi kunde få. Det mest uppskattade innehållet på våra sociala medier var videos med profiler som Evelina Forsell, Atila Yoldas, Ida Nordfors och Therése Lindgren som uppmanade till

att skriva under för ett pälsfritt Europa. Namninsamlingen avslutades 1 mars och vi har sedan dess fortsatt kommunicerat och uppdaterat allmänheten om fortsatta steg i processen. Budskapet är tydligt i kommentarsfälten – det är dags att Europa blir pälsfritt.

Debattartiklar

Under året har vi fått tre debattartiklar publicerade där behovet av att förbjuda pälsdjursuppfödning nämns. Under våren 2023 publicerade Altinget vår debattartikel om att Sverige behöver stärka djurskyddet i EU under ordförandeskapet, bland annat genom att lyssna på medborgarinitiativet Fur Free Europe. Under sommaren publicerades en debattartikel i Dagens ETC om regeringens fokus på konkurrenskraft när det kommer till djurskydd, och att det är illa i jämförelse med andra EU-länder att minkfarmer finns kvar här. Under augusti kunde vi i Expressen reagera på smittriskerna i djurfabriker efter stora smittoutbrott i äggfabriker. Vi passade då på att nämna att minkfarmerna är riskabla i hela Europa, då fågelinfluensa sprids både bland minkar och fåglar.

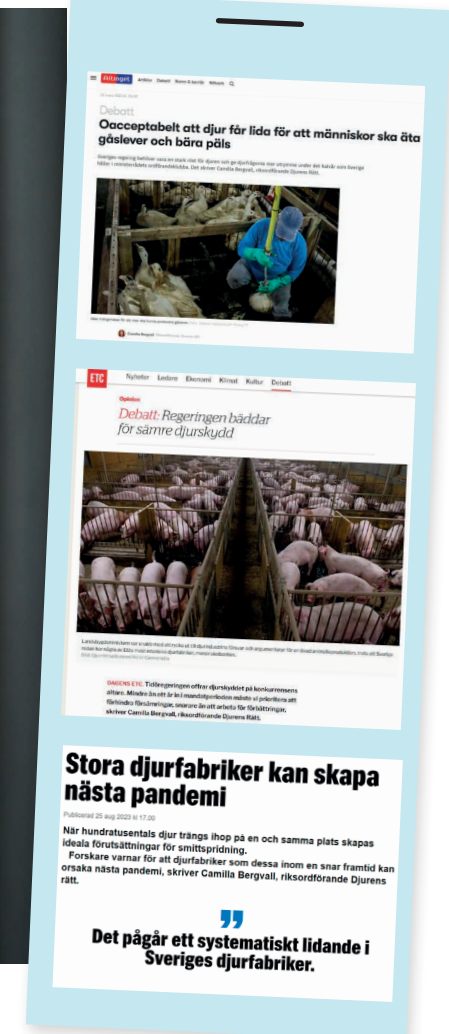
Den fortsatta processen

Under hösten togs fler steg i processen. Den 12 oktober ägde en offentlig utfrågning rum i Europaparlamentet, och veckan därpå debatterades Fur Free Europe under

Europaparlamentets plenarsession i Strasbourg. Båda evenen var lyckade. Under den nästan tre timmar långa utfrågningen belyste djurskyddsorganisationer, forskare och tidigare företrädare för pälsindustrin upprepade gånger att EU måste förbjuda den grymma pälsdjursuppfödningen en gång för alla, och under debatten lyfte ett 20-tal Europaparlamentariker vikten av lagstiftning i linje med medborgarinitiativet.

Under året har vi kontaktat svenska Europaparlamentariker med frågor om huruvida de stöttar initiativet, och deras ställningstaganden har tydliggjorts på vår hemsida. De som stöttat initiativet har både lyfts på hemsidan och fått utrymme i vår medlemstidning. Fur Free Europe har även frekvent tagits upp i vår podcast och debatterats under våra seminarium i Almedalen.

EU-kommissionens besked kom i december. I sitt svar på initiativet har kommissionen gett ett uppdrag till EFSA, den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet, om att senast i mars 2025 presentera ett vetenskapligt yttrande. Baserat på detta har kommissionen åtagit sig att senast mars 2026 ha tagit ställning till åtgärder i linje med initiativet. Detta står inte i paritet till det EU-medborgare höjt sina röster för, men innebär att ytterligare steg tas i riktning mot ett pälsfritt Europa.

Slutet för minkfarmerna

2023 hände det som vi arbetat intensivt med i mer än 50 år. I september fick vi ett efterlängtat besked av regeringen om ett avvecklingsstöd och en utredning för ett förbud mot all pälsdjursuppfödning i Sverige.

Regeringen har i sin budget avsatt totalt 180 miljoner kronor år 2024 och 2025 för de minkfarmer som frivilligt avvecklar sin verksamhet. Arbetet på Regeringskansliet har tagit fart för att skapa en ny förordning och utredning om hur alla pälsdjursfarmer kan förbjudas. 180 miljoner kronor kan bli upp till 10 miljoner kronor per farm, vilket är långt mer än vad de omsätter idag. Branschorganisationen Svensk Mink gick ut med att de är säkra på att alla minkfarmer kommer att ta chansen att använda sig av avvecklingsstödet.

Sedan pandemins intåg har antalet minkfarmer minskat drastiskt, men fortfarande beräknas runt 150 000 minkar ha befunnit sig i gallerburar under året. Med regeringens besked finns ett starkt incitament för alla minkfarmer att ha avvecklat verksamheten vintern 2023, eller senast vintern 2024.

Djurens Rätts förslag

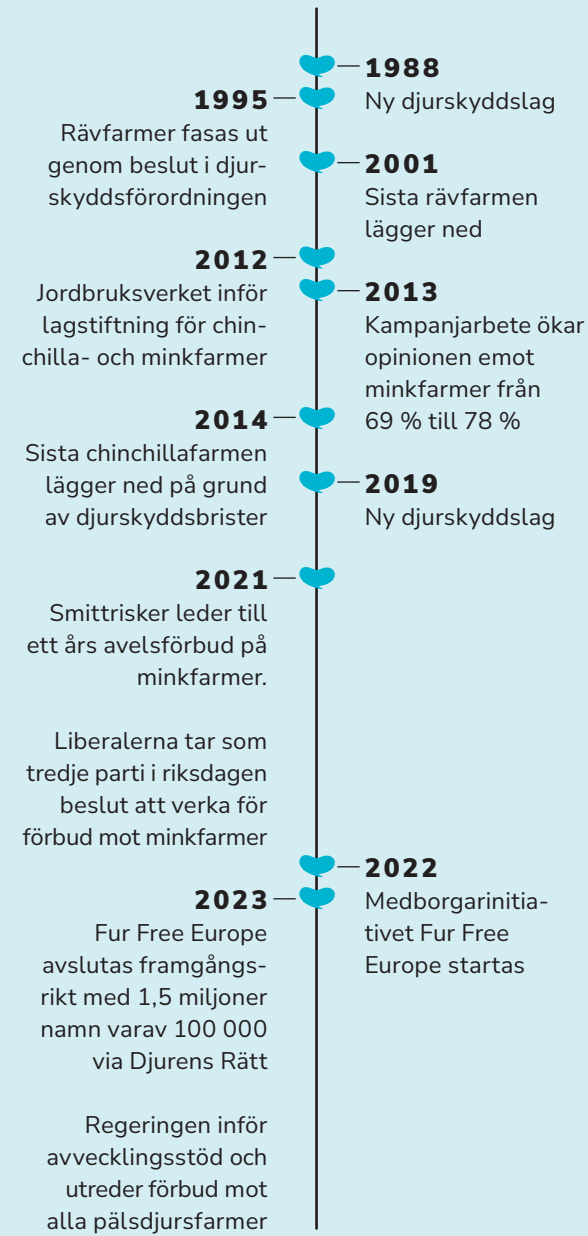
En styrd avveckling är något vi återkommande föreslagit i dialog med politiker. Hösten 2021 publicerade vi en rapport med liknande förslag som

regeringen nu gått ut med. Ifrågasättandet av minkfarmer tillsammans med utsikten om ett eventuellt förbud på EU-nivå, genom vårt medborgarinitiativ Fur Free Europe (FFE), anges av regeringen som bakomliggande orsaker till avvecklingsbeslutet.

Europeiska framgångar

Förutom arbetet med FFE i EU har vi genom koalitionen Fur Free Alliance arbetat för att all pälsdjursuppfödning ska förbjudas globalt. De sista pälsdjursfarmerna i Norge stängde i januari, två år tidigare än planerat. Litauen, som har en mer omfattande industri än Sverige, lyckades få igenom ett politiskt förbud mot alla pälsdjursfarmer till år 2027. Det arbetet har under flera år stöttats direkt av Djurens Rätt. Även i Finland, som har mer än 400 farmer kvar, har det rört på sig. Efter att fågelinfluensa börjat sprida sig på pälsdjursfarmer har missnöjet mot industrin växt och ett medborgarinitiativ har lanserats som lett till politisk debatt. Sveriges avvecklingsbeslut kan skynda på förbud i andra länder framöver.

Djurens Rätts politiska arbete för att förbjuda Sveriges pälsdjursfarmer

Djurfri forskning på tapeten

Djurförsök är anledningen till att Djurens Rätt grundades 1882 och under året har det hänt mycket på området: EU-kommissionen har besvarat ett europeiskt medborgarinitiativ, arbetet med nästa forskningsproposition har dragit igång och regeringen har dessvärre dragit in finansieringen av Sveriges 3R-center.

Save Cruelty Free Cosmetics besvaras

Under 2022 gick det europeiska medborgarinitiativet Save Cruelty Free Cosmetics i mål – ett initiativ som Djurens Rätt har varit drivande i och som totalt samlade in 1,4 miljoner underskrifter. I slutet av juli 2023 kom EU-kommissionens svar på initiativet. Det var delvis ett positivt besked där det utlovades en färdplan, nationella riktlinjer, en expertkommitté och workshops.

Det mest centrala – ett stärkt förbud mot att testa kosmetika på djur – föll däremot mellan stolarna, något som vi kritiserade. Det finns ett förbud sedan ett årtionde tillbaka, men det följs inte, och nya riktlinjer för produkters säkerhet innebär att mängden djurförsök lär öka.

Inspel till forskningspropositionen

Regeringens kommande forskningsproposition väntas i slutet av 2024. Djurens Rätt tog tillfället i akt att skicka med några inspel med fokus på att djurförsök inte hör hemma i en modern forskningsnation.

Vi tryckte bland annat på att Sveriges 3R-center måste få fortsatt finansiering med minst 15 miljoner årligen, att det finns behov av en nationell övergripande handlings-

plan för övergång till djurfri forskning, att regeringen bör ta höjd för medborgarinitiativet Save Cruelty Free Cosmetics och att statens forskningsanslag för alternativa metoder till djurförsök måste öka drastiskt.

Sveket mot Sveriges 3R-center

Budgetpropositionen för 2024 verkade fri från orosmoln gällande arbetet för djurfri forskning, men det skulle visa sig att det inte fanns några siffror som kunde backa upp de fina orden. I ett stycke med rubriken "Fortsatt arbete med att ersätta, begränsa och förfina användningen av försöksdjur" pekades Sveriges 3R-center ut som ett viktigt kompetenscentrum och en etablerad kontaktpunkt. Det gav känslan av att centret med sin finansiering på 15 miljoner årligen gjorts till en självklar och viktig del i arbetet, men så var inte fallet. Besked om varsel kom kort därpå och centrets anställda minskar från tolv till tre personer.

Vi svarade på sveket med uppropet "Regeringen, svik inte försöksdjuren!" som under 9 veckor samlade in 27 847 underskrifter. Dessa överlämnades till landsbygdsminister Peter Kullgren den 12 december. Sveket uppmärksammades också genom en debattartikel i Altinget.

Uppförtsbacke inom politiken

Regeringen har gjort sitt första år vid makten och vi har fått ställa om från att arbeta för förbättringar till att snarare arbeta mot försämringar, detta samtidigt som EU-kommissionen vände ryggen till djuren, medborgarna och vetenskapen genom att backa från löften om att presentera efterlängtrade förslag.

EU-kommissionen bryter löften

Detta var året EU:s djurvänner hade väntat på – arbetet med översynen av EU:s djurskyddslagstiftning har pågått sedan 2020 och det var snart dags för EU-kommissionen att presentera de nya förslagen som skulle ta unionens djurskydd till helt nya nivåer. Under våren läckte ett utkast från en konsekvensanalys som visade en i många delar ambitiös nivå på förslagen.

Under hösten började dock envisa rykten cirkulera om att kommissionen skulle backa från planen och fick fäste på riktigt när dess ordförande Ursula von der Leyen inte nämnde översynen av lagstiftningen i sitt årliga State of the Union-tal. Sveket bekräftades sedan när kommissionens arbetsprogram för 2024 presenterades. Av de fyra lagstiftningspaketen – hållning av djur, transport, slakt och djurskyddsmärkning, var det bara transportpaketet som inkluderades.

Transportpaketet presenterades i december och innehöll några ljusglimtar, men lämnade betydligt mer att önska. Ett förbud mot export av levande djur utanför EU hade kunnat göra stor skillnad, men utelämnades tillsammans med andra viktiga åtgärder.

Svenskt EU-ordförandeskap

Under första halvan av 2023 var det den nytilträdde regeringens tur att svinga ordförandeklubban i EU:s ministerråd för Sveriges räkning.

I slutet av april ägde ett möte mellan EU-medlemsstaternas chefsveterinärer rum. Inför detta tog Djurens Rätt initiativ till ett gemensamt brev som signerades av andra djurrätts- och djurskyddsorganisationer. Brevet innehöll inspel kring ämnen såsom pälsdjursuppfödning, minskad köttkonsumtion, fiskvälfärd, och djurtransporter.

Som en del av ordförandeskapet i EU:s ministerråd anordnade Sveriges regering en djurskyddskonferens vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala. I samband med denna bjöd vi in till ett djurskyddsmingel tillsammans med Eurogroup for Animals och dess svenska medlemsorganisationer. Trots att det krockade med både Almedalsveckan och semestertider blev uppslutningen god och under kvällen genomfördes ett panelsamtal med Jytte Guteland, riksdagsledamot för Socialdemokraterna, ledamot i miljö- och jordbruksutskottet och tidigare EU-parlamentariker, Reineke Hammeleers, CEO för Eurogroup for Animals, Christian Juliusson, tjänsteman vid

EU-kommissionens direktorat för hälsa- och livsmedels-säkerhet, Camilla Bergvall, riksordförande för Djurens Rätt och Bo Algers, professor emeritus vid institutionen för husdjurens miljö och hälsa vid SLU. Modererade samtalet gjorde Jens Holm, tidigare Europaparlamentariker och riksdagsledamot från Vänsterpartiet.

Den sista juni innebar sista dagen för Sveriges ordförandeskap och det var dags att lämna stafettpinnen vidare till Spanien. I samband med detta delade vi med oss av insikter till vår spanska systerorganisation Equalia och bjöd in dem till ett samtal i vår podcast "På djurens sida!".

Utställare på partievenemang

Att delta under partievenemang är ett bra sätt att öka kännedomen om oss som organisation, knyta kontakter och presentera våra politiska prioriteringar. Under året deltog vi som utställare på Liberalernas riksting i mars samt under Miljöpartiets kongress och Vänsterdagarna i november. Genomgående fokus har varit att lyfta kycklingarnas situation – framför allt turbokycklingarna, men också massdödandet av tuppsycklingar inom äggindustrin där vi samlat underskrifter till vår namninsamling på temat.

Lagstiftningsarbete

I april startade utredningen *Stärkt konkurrenskraft för livsmedelsproducenter och ett starkt djurskydd* som ska överlämna sitt betänkande sommaren 2024. Formuleringar när det gäller djurskydd är vaga och risken finns att djuren får betala för den konkurrenskraft som återkommande nämns i utredningsuppdraget. I kommittédirektivet pekas bland annat betesrätten för kor ut som något som stjälper svenska jordbrukares konkurrenskraft. Detta har vi uppmärksammat genom seminarier, debattartiklar och genom uppropet *Jag vill beta* som tagits fram tillsammans med Djurskyddet Sverige, World Animal Protection, Svenska Djurskyddsföreningen och Vi konsumenter.

Utredningen om kamerabevakning på slakterier överlämnade i juli sitt betänkande där det föreslås att en ny lag träder i kraft sommaren 2025. Betänkandet var i sin helhet i linje med våra krav, men vi har kritiserat att ljudupptagning inte inkluderas i förslaget.

Vidare har vi bidragit med remissvar kopplade till antibiotikaanvändning, de nya nordiska näringsrekommendationerna, djursjukvård, fodersoja och

Livsmedelsstrategin 2.0. Remissvar och inspel har skickats till Jordbruksverket inom ramarna för olika samråd. I övrigt har ett flertal brev och skrivelser skickats till beslutsfattare – inom nationella och internationella sammanhang såväl som på EU-nivå, inför beslut och möten eller för att rikta uppmärksamhet mot en fråga.

Seminarier och möten

Under året har vi tillsammans med riksdagens djurskyddsforum anordnat ett seminarium om översynen av EU:s djurskyddslagstiftning. Seminariet lockade ett 10-tal riksdagsledamöter från en bredd partier. Stéphanie Ghislain, Political Affairs Manager hos Eurogroup for Animals, började med att övergripande berätta om processen med översynen av EU:s djurskyddslagstiftning, varpå Djurens Rätt sedan gjorde nedslag i vad detta kan komma att betyda för Sverige.

Internationellt arbete

Under året har vi arbetat i en rad grupper inom internationella organisationer. Den grupp som vi arbetar allra mest med är Eurogroup for Animals där vi är verksamma i ett antal grupper och sitter i styrelsen. Detta år har samarbetet varit intensivt på grund av den pågående översynen av djurskyddslagstiftningen och givet att vi arbetat med två framgångsrika europeiska medborgarinitiativ.

Vi sitter även med i styrelsen för World Federation for Animals där vi har insyn i vad som händer på internationell nivå. Vi arbetar även med Fur Free Alliance och med Aquatic Animal Alliance.

Rapporter

Under året har vi skrivit en rapport om kopplingen mellan minkfarmer och fiskeindustrin. Syftet var att visa på kopplingen mellan industrier där djuren är flest och har det sämst. Rapporten spreds främst i våra egna kanaler. Informationen som kom fram i rapporten använde vi i diskussionen som följde om hur fisket ska se ut i Sverige – en fråga där kommissionen kommit med ett restriktivt förslag men där ministerrådet och vår minister gått emot.

Under året har vi uppdaterat vårt politiska 10-punktsprogram – en parlör som vi delar ut under seminarier, vid möten och på kongresser. Den behöver med jämna mellanrum uppdateras och syftet var att ta fram en version som är aktuell i arbetet inför valet till Europaparlamentet.

På plats i Almedalen

Under Almedalsveckan 2023 var Djurens Rätt på plats i vanlig ordning – dels med sommarturnén men detta år även med den mobila kycklingfabriken som erbjöd en inblick i *Ett kycklingliv i 4D*. Utöver detta sattes djurpolitiska frågor på agendan genom seminarier.

Almedalsveckan i Visby är en viktig demokratisk mötesplats och därmed en naturlig plats för Djurens Rätt att föra djurens talan på. Under veckans fem dagar gjordes detta genom samtal med politiker och allmänhet vid turnétältet samt vid den mobila kycklingfabriken.

Flera hundra personer tog sig tiden att genom den mobila kycklingfabriken uppleva *Ett kycklingliv i 4D*, något som uppmärksammades i en artikel i Gotlands Tidningar vilket ökade intresset ytterligare.

Seminarierna

Under veckan anordnade vi fyra seminarier med olika fokus och deltagare, men alla med målet att lyfta frågor kopplade till ökat djurskydd och minskad köttkonsumtion.

Tillsammans med Djurskyddet Sverige och World Animal Protection bjöd vi in till det gemensamma seminariet *Vad gör politikerna för djuren?* där fokus låg på nationell politik. Med i panelen för att diskutera allt från beteskravet för kor till inrättandet av en djurskyddsmyndighet fanns riksdagsledamöterna Elin Nilsson (L), Marlène Lund Kopparklint (M), Anders Karlsson (C), Beatrice Timgren (SD) och Rebecka Le Moine (MP).

Eftersom årets Almedalsvecka var den sista inför valet till Europaparlamentet så passade vi på att rikta blicken mot EU. Under seminariet *EU:s djurpolitik om ungdomsförbunden fick bestämma* frågade vi Rebecka Forsberg från Grön Ungdom, William Larsson från Centerpartiets Ungdomsförbund och Anton Holmlund från Liberala Ungdomsförbundet vad de önskar få ut av den pågående översynen av EU:s djurskyddslagstiftning.

I seminariet *Ett år till EU-val – partiernas djurpolitiska prioriteringar* deltog Europaparlamentarikerna Emma Wiesner (C), Pär Holmgren (MP) och Malin Björk (V), samt riksdagsledamöterna Elin Nilsson (L) och Malin Larsson (S). Exempel på ämnen som hann diskuteras var det europeiska medborgarinitiativet Fur Free Europe och arbetet med EU:s proteinstrategi.

För att diskutera *Företagens roll i omställningen till växtbaserat* deltog Kristoffer Sunér, Group Sustainability manager hos Greenfood/Picadeli, Siri Maassen, kommunikationsstrateg och rådgivare på kommunikationsbyrån Azote, och Benny Andersson, Djurens Rätts generalsekreterare. Ett särskilt fokus låg på att höra om hur fler kan välja vego fullt ut istället för att ta omvägen via kycklingkött.

Djurskyddsminister och djurskyddskommissionär

Djurens Rätt arbetar för att djuren ska få bättre representation i politiken och myndigheter. Därför verkar vi för att det finns politiska uppdrag och positioner på högsta nivå med tydligt ansvar för djurskyddet.

Vi har genom debattartiklar och på seminarier fört fram att djuren måste få en representation i politiken. Vi har även uppmanat politiker att ta ställning för en djurskyddsmyndighet och det har gjorts återkommande genom interpellation i riksdagen, uttalanden i media och på sociala medier samt i vår podd.

På EU-nivå driver vi frågan om en kommissionär med djurskydd i sin titel, en uttalad djurskyddskommissionär. Det har varit Djurens Rätt som drivit denna fråga från Sverige och vi har gjort det tillsammans med ett 60-tal organisationer runt om i Europa. Vi har bedrivit en framgångsrik namningsinsamling som en del av kampanjen. Totalt 310 000 namn samlades in i Europa, varav 40 000 samlades in av Djurens Rätt. I proportion till antalet medborgare var vi det land som samlade in flest namn.

Vi har jobbat med att få upp frågan på agendan i EU ett tag. Det har vi gjort genom att försöka få till en resolution i Europaparlamentet, ett arbete vi inledde 2022 och som fortsattes under 2023. Om det hade blivit en resolution

och den röstats igenom av parlamentet så hade frågan skickats vidare till EU-kommissionen som behövt ta ställning till frågan. Det är bara kommissionen som kan inrätta en kommissionär med djurskydd i sin titel. Detta var ett stort arbete, men tyvärr lyckades vi inte få igenom detta. Ett annat initiativ var att vi under det svenska ordförandeskapet för EU skickade ett brev på ämnet till landsbygdsministern, signerat av 44 organisationer. Vi uppmanade regeringen att Sverige skulle ta ledningen och uppmana kommissionen att en kommissionär skulle få större ansvar för djurskyddet. Detta gav inte önskad effekt, men uppmärksammades utanför Sveriges gränser.

I november anordnade vi istället ett välbesökt seminarium om kampanjen i Europaparlamentet. I samband med detta lämnade vi över de 310 000 namnunderskrifterna till representanter för EU-kommissionen och Europaparlamentet. Detta event besöktes av ett 100-tal personer och Djurens Rätt fanns på plats i Bryssel. Flera europaparlamentariker från olika partigrupper talade om vikten av en djurskyddskommissionär.

Sveriges största klubb för unga djurvänner

Rädda Djuren-klubben är en fristående förening som samarbetar med Djurens Rätt och som är till för unga djurvänner, upp till 13 år, som bryr sig om djur. Alla barn som är medlemmar får klubbens egna tidning Klubbnytt som kommer ut med fem nummer per år. Tidningen innehåller massa spännande fakta om djur, reportage, tävlingar, pyssel och vegorecept.

Empati är en förmåga som behöver träning och Rädda Djuren-klubbens material hjälper barn att utveckla sin medkänsla för både djur och människor på ett pedagogiskt och roligt sätt. Vi tror att kunskap och intresse leder till respekt och medkänsla, därför är vår stora hjärtefråga att fler barn ska få möjlighet att utveckla ett djuretiskt förhållningssätt.

Klubben fortsätter växa

Under 2023 har Rädda Djuren-klubben bland annat arrangerat tävlingar för både nya och befintliga

medlemmar kring påsk- och läsloven. Under sommaren deltog vi på Djurens Rätts sommarturné där vi hade nöjet att välkomna fler nya medlemmar till klubben. Under turnén arrangerade vi roliga och interaktiva tävlingar och de barn som ville fick gulliga gnuggisar på armen.

Under hösten deltog vi även på Bokmässan där Rädda Djuren-klubben hade en egen monter. De barn som blev medlemmar under de dagarna fick en bok från Mari Bister. Till jul kunde vi välkomna ännu fler nya medlemmar till klubben!

Miniklubbarna engagerar

Rädda Djuren-klubben är en stor klubb som rymmer många små klubbar. Därför kan barn, precis som föregående år, starta en egen miniklubb där det enkelt går att genomföra roliga idéer och projekt för djuren. Under året har vi interagerat med miniklubbarna genom att Rädda Djuren-klubben har skickat ut ett nyhetsbrev med förslag på olika djurvänliga uppdrag och aktiviteter till alla miniklubbar varje månad.

Djurfakta väcker intresse

Rädda Djuren-klubben har egna digitala kanaler på Facebook, Instagram och TikTok, där det sistnämnda är den kanal som växt mest under året. Även hemsidan, www.raddadjuren.se, fortsätter att engagera och har fyllts på med fler djurfakta och vegorecept under året. *Rolig klubb fakta* är de mest populära sidorna med fakta om djur som koala, elefant, ekorre och sjöhäst.

Rädda Djuren-klubben i siffror

Antal medlemmar: **Ca 5 000**
 Upplaga per nummer: **6 000**
 Antal skolor och bibliotek som prenumererar på Klubbnytt: **241**
 Gillningar på TikTok: **17 700**, vi har haft en ökning med **6 500** nya gillamarkeringar under 2023.
 Rädda Djuren-klubben finns på Instagram, Facebook och TikTok. Totalt har vi **10 961** följare på sociala medier.

Volontärer och engagemang i siffror

Läs mer om Djurens Rätts blixtar på sida 36.

Djurens Rätts Blixtmail

Antal blixtar: **17 600**

Antal Blixtmail: **76**

Ett Blixtmail som engagerade mycket var Camillas julhälsning som öppnades av **7 250** personer och fick över **1 380** klick.

Djurens Rätts BlixtApp

620 användare

1 765 genomförda aktiviteter

Ideellt engagemang under året

Omkring: **140** volontärer

Över: **6 300** volontärtimmar

Program som engagerade flest volontärer:
Programmet för outreach

Volontärer och engagemang

Engagemanget hos våra volontärer och blixtar har varit stort och starkt under 2023. Det har skett påverkansarbete både digitalt via Djurens Rätts BlixtApp och fysiskt ute på olika utåtriktade aktiviteter. Dessutom har vi återigen fått mötas på en givande och utvecklande rikskonferens.

Djurens Rätts blixtar

2018 lanserade Djurens Rätt konceptet blixtar, vilket är ett nätverk av digitala volontärer som engagerar sig för djuren online. Ett koncept bestående av ett mail, ett så kallat Blixtmail, som skickas ut en gång i veckan med blixttips på aktiviteter att göra för djuren. Under 2022 utökades upplägget med Blixt-Appen, som är en webbaserad app där blixterna kan genomföra ännu fler onlineaktioner för djuren. Under 2023 har BlixtAppen utvecklats ytterligare för att göra den mer användarvänlig och inspirerande, bland annat genom förbättrad layout och med bilder kopplade till uppgifterna. Gemensamt för aktiviteterna i Blixtappen är att de är enkla att göra och går att utföra i mobil eller dator, till exempel att skriva under en namninsamling eller maila en politiker. Tillsammans har blixterna påverkat några av världens största företag att stoppa burhållning av honor och anta högre krav för kycklingarnas välfärd. De har också varit med och skapat konkret politisk förändring för djuren.

Läs mer om Djurens Rätts blixtar på sida 35.

Årets djurrättare

Årets djurrättare är en utmärkelse som Djurens Rätt delar ut årligen till en volontär som har uppvisat det ihållande driv och passionerade engagemang som krävs för att göra skillnad för djuren. 2023 gick priset till Cissi Krantz som har engagerat sig som både kampanjvolontär och outreachvolontär. Cissi tog emot priset på Djurens Rätts rikskonferens i Göteborg.

Två dagar av värdefulla möten

Året inleddes med att samla alla volontärer på en digital uppstartskickoff och inte långt därefter, i mitten av mars, anordnades vår fysiska rikskonferens. Under en hel helg samlades volontärer från olika volontärprogram och lokalorganisationer för att lära känna både Djurens Rätts frågor och varandra bättre. Dagarna var fullspäckade av föreläsningar, workshops och grupparbeten, erfarenhetsutbyten, trevliga samtal och god vegomat. Rikskonferensen gav samtliga volontärer i organisationen en möjlighet att mötas, oavsett var i landet vi kommer ifrån och vilken roll i organisationen en har, vilket lade

en värdefull grund för vårt samarbete framåt. Rikskonferensen gav ny kraft och energi för att under 2023 fortsätta det dagliga arbetet mot vår vision.

Så skapar vi en vegansk värld

Under mars månad anordnade vi en föreläsningsturné med Tobias Leenaert och hans bok "Så skapar vi en vegansk värld – ett pragmatiskt förhållningssätt". Från Umeå i norr till Malmö i söder föreläste Leenaert om hur viktigt djurrättsrörelsens mål är, om vilka verktyg som är mest verkningsfulla när det kommer till att få ett stopp på djurs lidande och hur vi som rörelse kan arbeta mer strategiskt tillsammans utan att

Läs mer om Djurens Rätts sommarturné på sida 38.

förlora hoppet. Föreläsningsturnén bidrog också med inspiration och nya perspektiv som var värdefulla för oss att ha med oss ut på vår årliga sommarturné, som i vanlig ordning pågick från maj till september.

En framtid utan djurfabriker

Under hösten fortsatte vi på temat föreläsningsturné och Camilla Bergvall, vår riksordförande, gav sig ut på turné med sin föreläsning "En framtid utan djurfabriker". Vid 27 tillfällen runt om i landet har Camilla berättat historien om djurfabriken och varför vi behöver montera ned dem. Föreläsningsturnén har engagerat volontärer runt om i landet, som har hjälpt till på plats för att göra föreläsningarna möjliga.

Fyra dagar av samtal om djurrätt

Ett av turnéstoppen för Camillas föreläsning var Bokmässan i Göteborg, Nordens största kulturevenemang, där Djurens Rätt deltog för 17:e året i rad. Både Djurens Rätt

och Rädda Djuren-klubben, Sveriges största barnklubb för unga djurvänner som samarbetar med Djurens Rätt, deltog med varsin monter och olika aktiviteter. Det blev fyra dagar fullspäckade av samtal om djurrätt och vikten av att värna djurs intressen. Mer än ett dussin volontärer engagerade sig på plats och nådde ut med vårt budskap till hundratals besökare.

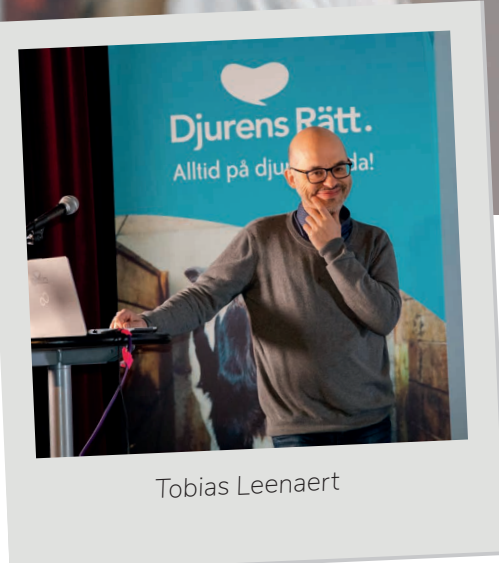
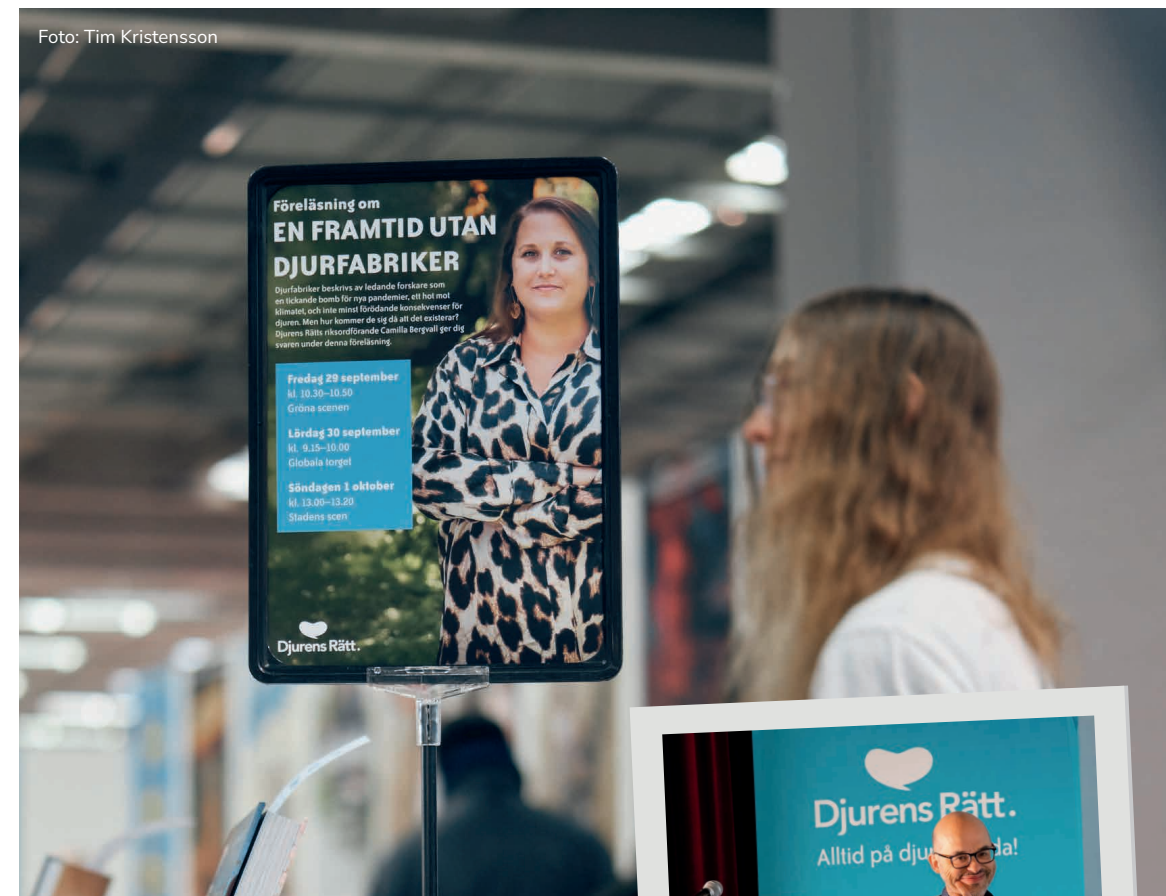
Samtalet engagerar

Föreläsningsturnéer, sommarturnén och Bokmässan är alla exempel på utåtriktade aktiviteter med samtalet i fokus. Det är ett verktyg vi använder oss av för att få fler att ställa sig på djurens sida. Genom samtalet sprider vi information, bildar opinion och ökar kännedomen kring djurens situation i djurfabriken. Vi skapar en bro mellan oss som organisation och allmänheten och får fler att vilja arbeta med oss och för våra livsviktiga frågor. Det mänskliga mötet engagerar och har under 2023 gett upp mot tusen nya medlemmar och flera aktiva volontärer.

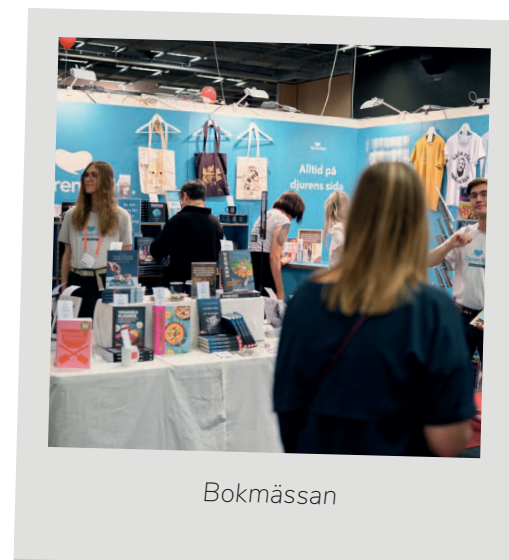

Årets djurrättare
Cissi Krantz

Foto: Tim Kristensson

Tobias Leenaert

Bokmässan

Sommarturnén

Varje sommar sedan 2006 åker Djurens Rätt på turné för att sprida budskapet om djurs rättigheter. Vi besöker gator och torg, marknader, stadsfester och festivaler runt om i Sverige för att med hjälp av samtal och kunskapsspridning förändra för de djur som är flest och har det sämst. Årets turné innehöll flera nyheter – som *Ett Kycklingliv i 4D* och stöd av EU-kommissionen.

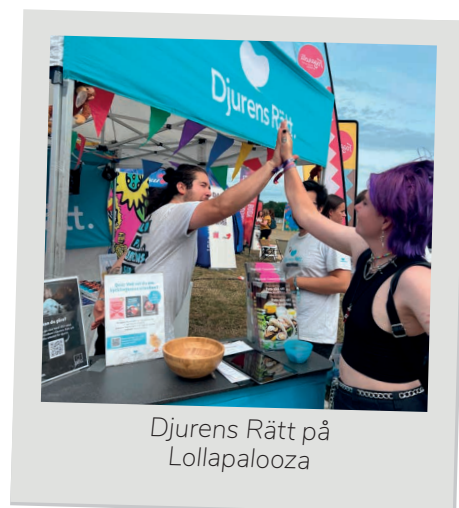
Mellan månaderna maj till september packar vi våra bilar fulla med flygblad och informationstält för att bedriva ett effektivt utåtriktat kampanjarbete i Sommarsverige. Precis som föregående år stod kycklingarna i fokus för årets sommarturné. Med hjälp av *Ett kycklingliv i 4D*, den mobila kycklingfabriken, lyckades vi få ännu fler att få upp ögonen för kycklingarnas dystra verklighet. Besökarna kunde också ta del av vårt kycklingquiz samt olika växtbaserade recept för att ersätta kyckling på tallriken.

Under sommaren startade vi tusentals samtal för att få fler att göra djurvänliga val och därigenom förändra för de djur som är flest och har det sämst. Det är tack vare volontärernas engagemang och insatser som turnén kan fortsätta att finnas år efter år. Över 60 volontärer deltog på sommarturnén 2023, och lokalorganisationer i Västerås,

Karlskrona och Halmstad arrangerade egna framgångsrika stopp som Barnfestivalen, Skärgårdsfesten och Pride.

Djurens Rätt beviljades även stöd av EU-kommissionen för vårt informationsarbete på sommarturnén. Projektet pågick under 2023 och hade som mål att höja kunskapen om EU:s mål i den gröna omställningen. Djurens Rätt fokuserade på att sprida information om *Från jord till bord*, en strategi som är en del av den gröna given, alltså EU:s färdplan för klimat- och miljörelaterade utmaningar.

"Djurens Rätts ihärdiga volontärer har visat på ett mycket stort och beundransvärt engagemang för djuren genom hela sommarturnén. Tillsammans fick vi ännu fler att ställa sig på djurens sida."
– Ida Arneson, ansvarig utåtriktad verksamhet för Djurens Rätt.

Djurens Rätt på Lollapalooza

Årets turné i siffror

- 53 turnéstopp
- 20 olika städer
- 17 turnéstopp med *Ett kycklingliv i 4D*
- 780 nya medlemmar till Djurens Rätt
- Fler än 60 volontärer deltog på turnén

Ett växande engagemang

Djurens Rätt är en organisation dit människor söker sig för att engagera sig ideellt i syfte att göra faktisk skillnad för djuren. Under året har vi fortsatt arbetet att värna det ideella engagemanget genom att optimera processen för rekrytering och introduktion av volontärer. Det gör att varje volontär får möjlighet att hitta den engagemangsform som passar individen i fråga allra bäst. Därtill har vi fortsatt att arbeta med att utveckla våra volontärprogram, både på bredden och på djupet.

Volontärprogram som engagemangsform

Vi har sett att en stor del av det ideella engagemanget tidigare har varit lokalt förankrat, till att allt fler nu väljer att engagera sig digitalt och då med mer specifika uppgifter. Vi har omfamnat den här samhällsutvecklingen genom att ta fram olika volontärprogram med varierande fokusområden. Vi har till exempel program för översättning, kampanjande och moderering av sociala medier. Genom sitt volontärprogram engagerar sig de ideella på det sätt som känns mest relevant och meningsfullt för dem, vilket skapar långsiktighet och regelbundenhet i deras volontäruppdrag.

Specialkompetens i fokus

Två tydliga exempel på program som är utformade just för att skapa motivation hos ideella, genom att de bidrar med sin specialkompetens, är programmen med inriktning projekt och design. Det är två nya volontärprogram som implementerades under 2023 och volontärerna har hittills bidragit med sin spetskompetens inom bland

annat foto, film, IT och illustration. Som exempel har volontärerna under året fotograferat på våra utåtriktade aktiviteter, illustrerat årets julkort och jobbat med att utveckla Djurens Rätts BlixtApp. Deras arbete är med och driver Djurens Rätt som organisation framåt, så att vi kan göra ännu större skillnad för djuren.

Volontärprogram i ny skepnad

Djurens Rätts sommarturné har engagerat volontärer sedan starten 2006 och vi har sett ett stort värde i det utåtriktade arbetet som görs. Under 2023 har vi därför fördjupat och förlängt uppdraget för de som arbetar med utåtriktade aktiviteter till något som pågår året runt. Våra sommarturnévolontärer har därmed bytt namn till outreachvolontärer och ett volontärprogram med inriktning outreach har skapats. Under året har programmet engagerat ett femtiotal volontärer via årligen återkommande arrangemang såsom sommarturnén och bokmässan, men även genom två nya föreläsningsturnéer och andra fysiska event.

Ökat stöd trots låg- konjunktur

Djurens Rätt är beroende av frivilligt stöd för vårt arbete. Det är betryggande att se att stödet från arv, månadsgivare och enskilda gåvor fortsätter att växa även under en tid då många haft det svårare ekonomiskt.

Över 45 000 personer visade under året sitt engagemang genom att skänka en eller flera gåvor – en ökning med 18 % från 2022. 1 400 månadsgivare valde dessutom att öka på sin månatliga gåva vilket är oerhört värdefullt och något som Djurens Rätt som organisation är mycket tacksamma för. Med sina regelbundna gåvor står våra månadsgivare för en viktig del av de insamlade medlen.

Medlemsutvecklingen

Under 2023 anslöt sig över 4 600 nya medlemmar till Djurens Rätt. En stor andel kommer från möten och samtal på stadsfester, mässor och festivaler – en av våra främsta styrkor som organisation. Bokmässan i Göteborg och festivalen Lollapalooza i Stockholm är exempel på ställen där många har blivit medlemmar.

Fler testamenterar

Att skänka hela eller delar av sin kvarlåtenskap till arbetet för djuren är ett sätt att fortsätta bidra till förändring även efter att vi lämnat denna värld. Aldrig tidigare har gåvor i form av arv stått för en så stor del av organisationens insamlade medel. Att fler har valt att inkludera Djurens Rätt i sitt testamente betyder otroligt mycket.

Hemsidan har renoverats

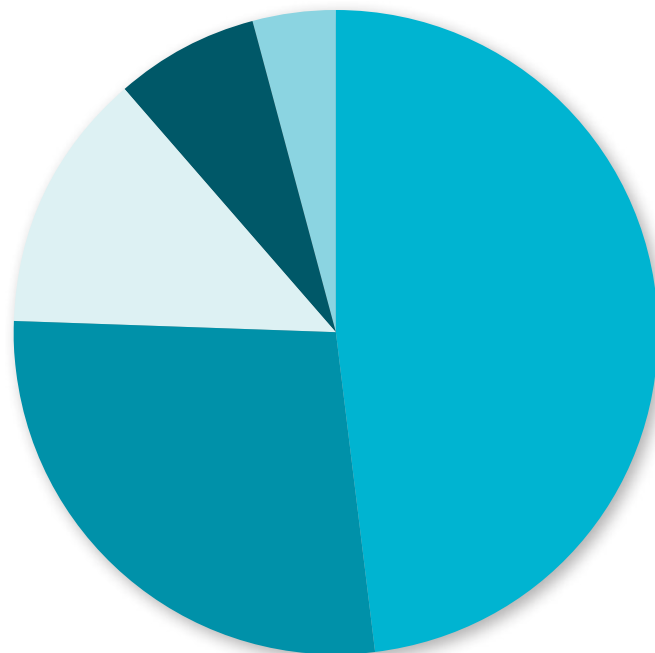
Under året byggde vi om vår webbplats – djurensratt.se – med ambitionen att göra den till en ännu bättre kanal för engagemang. Resultatet blev en portal där vi tydligare än någonsin lyfter våra gåvo- och medlemsalternativ och hur vi når framgång i arbetet för djuren. Vi tror att den här förnyelsen har gjort det både enklare och mer tilltalande att stötta organisationen.

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

tryggt
givande
givasverige

Kvalitetssäkrat givande

Djurens Rätt är medlem i Giva Sverige. Bland annat ställer Giva Sverige krav på att varje medlemsorganisation årligen ska upprätta en effektrapport. Rapportens syfte är att givare, allmänheten och andra intressenter ska kunna se vilken nytta organisationen gör. Kravet innebär även att en extern, auktoriserad revisor granskar och intygar att organisationen följer Giva Sveriges kvalitetskod. Denna kvalitetskod sträcker sig längre än de krav som ställs för att ha ett 90-konto, något som Djurens Rätt också har, vilket innebär att organisationen granskas av Svensk Insamlingskontroll genom årliga kontroller.

Arv

Gåvor, månadsgivare

Medlemsavgifter

Andra gåvor och bidrag

Insamlingsbrev

Engagemang för insamling

Engagemang för försöksdjuren

I samband med Försöksdjurens dag i april genomfördes för andra året en insamling för försöksdjuren som engagerade stort. Både annonser och innehåll i våra sociala kanaler väckte många reaktioner runt frågan och flera ville bidra med gåvor.

Stöd till Ukraina

Under året har vi fortsatt att uppmärksamma situationen för djuren i krigets Ukraina, och samlat in gåvor för att hjälpa dem. Bidrag som mottagits hittills har bland annat finansierat transport av övergivna hundar och katter, inköp av djurmat till djurhem samt katastrofhjälp som att rädda hundratals djur från översvämningarna i södra Ukraina. Under 2023 har mer än 500 000 kronor samlats in till djuren i Ukraina.

Värvare pratade kycklingar

Under vintern förstärktes Djurens Rätts utåtriktade arbete genom ett externt samarbete. Värvare fanns på plats i bland annat Malmö och lyfte Djurens Rätts kycklingkampanj. Förbipasserande fick ge namn till en kyckling för att visa på vikten av att se dessa djur som individer. Det blev starten på djupare samtal om hur verkligheten ser ut bakom kycklingfabrikernas stängda dörrar och hur ett medlemskap i Djurens Rätt kan skapa förändring.

Julinsamling som engagerar

Till julen genomförs varje år en av Djurens Rätts största insamlingssatsningar. Vi riktar vårt fokus mot grisarnas situation och erbjuder samtidigt flera olika sätt att stödja arbetet för djuren under julfirandet. Julklappar som gåvobevis och att ge bort medlemskap i Djurens Rätt och i Rädda Djuren-klubben var populära julen 2023. Julinsamlingen var i blickfånget på vår hemsida, i våra sociala medier och i samband med annonsering.

Många nya testamenter

I september 2023 arrangerade Djurens Rätt *Testamentesveckan* tillsammans med 18 andra organisationer.

Många olika aktiviteter och projekt har under året kanaliserat människors engagemang för djuren och bidragit till stöd i form av gåvor och medlemskap. Här är några exempel.

Under kampanjen bjöd vi in till tre seminarier med jurister och till ett webinarium samt erbjöd kostnadsfritt upprättande av testamente med mera. Vi fick så många anmälningar till våra seminarier att vi fick boka nya, större lokaler. Veckan blev en succé för Djurens Rätt som var en av de organisationer till vilken det skrevs flest nya testamenten.

Trygg förvaring av testamenten

En viktig del i att skriva testamente är att ordna en trygg och bra förvaring av originalet. Djurens Rätt har därför, under slutet av 2023, påbörjat ett arbete med att erbjuda förvaring av originaltestamenten. Detta erbjuds den som inkluderar organisationen i sitt testamente – då står Djurens Rätt för kostnaden för förvaringen. Arbetet med detta är ett samarbete med juristbyrån Lawly och själva förvaringen sker hos Sveriges Begravningsbyråers Förbund.

Stöd från organisationer

Djurens Rätt är beroende av frivilligt stöd från våra medlemmar och gåvogivare. Men vi får också en del bidrag från större organisationer. I år valde EU-kommissionen att medfinansiera vår sommarturné för att vi skulle höja kunskapen om arbetet för djuren på EU-nivå. Turnén inkluderade utvalda EU-teman i linje med vårt arbete, bland annat den så kallade "Jord till bord"-strategin. Under året fick vi även bidrag från organisationen Eurogroup for Animals för att kunna satsa mer på vårt politiska arbete för kycklingarna.

Gåvor från företag

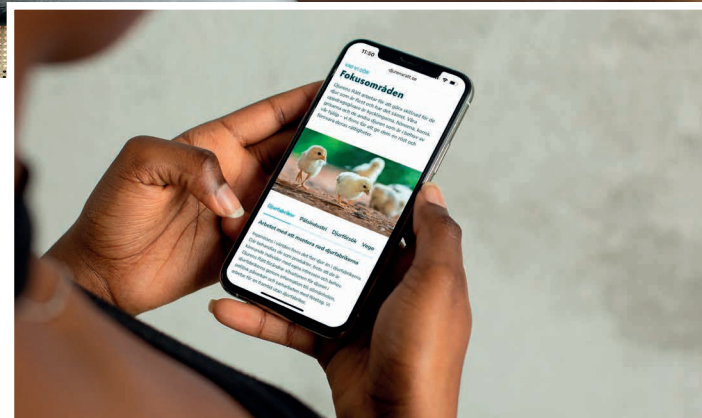
Under året har även flera företag gett gåvor till oss. Flera företag valde att bli Djurens Rätt-sponsorer genom att skänka en större årgåva. Andra företag har också skänkt delar av sin vinst till Djurens Rätt under specifika kampanjer. Bland annat valde kosmetikaföretaget Idun Minerals (som också har Djurens Rätts märkning I'M VEGAN) att skänka delar av sina intäkter till oss vid tre kampanjtillfällen under hösten.

Ny sajt för framtiden

Under våren 2023 fick Djurens Rätts hemsida ett helt nytt utseende med både uppräskat och nytt innehåll. Arbetet föranleddes av att vi växt ur vår tidigare sajt och att nya funktioner efterfrågas när Djurens Rätt tar nästa kliv in i framtiden.

Arbetet med att ta fram en helt ny sajt inleddes redan år 2021. Sedan vi byggde om den förra hemsidan har vi både växt och utvecklats mycket som organisation. Den speglade helt enkelt inte längre vilka vi är, vad vi gör och vad som är viktigast att göra för djuren. Det är nu förändrat när en ny sajt finns på plats och erbjuder det som tidigare saknades. Med ett tydligt fokus på hur vi gör skillnad, hur det går att engagera sig och förenklat gåvoväxande, så underlättar den nya sajten för besökarna att agera och göra mer skillnad för djuren. Den tillåter oss dessutom att jobba på fler språk, vilket också behövs nu när Djurens Rätt mer uttalat är en internationell organisation.

Den nya menyn gör det lättare att navigera och hitta på sajten, och sökfunktionen är uppdaterad vilket gör det lätt att hitta relevanta sidor direkt. Vi har också skapat flera block som gör det enkelt för besökarna att agera för djuren. Exempelvis kan besökarna påbörja sin underskrift till våra namninsamlingar direkt på sidan, de kan välja hur mycket de vill ge i gåva eller vilken slags medlem de vill bli. En annan funktion är att besökarna kan lyssna på vår podcast direkt på hemsidan i en egendesignad spelare.

Design som engagerar

Vi har anpassat den nya designen så att den fungerar lika bra på mobil som på dator, då allt fler besöker vår sajt via mobilen. För fem år sedan använde ungefär två av tre besökare mobilen när de surfade på djurensratt.se, idag är det tre av fyra.

Vi har också tagit fram en tydligare struktur som lyfter vårt innehåll, vilket gör det enklare att ta till sig informationen. Vi har ett tydligare bildspråk som förmedlar rätt känsla till besökarna och Djurens Rätts grafiska profil lyfts fram på ett helt annat sätt. Vi har gått från att ha en hemsida med mycket text, till att nu i stället framhäva det viktigaste innehållet med hjälp av en tydlig struktur för att förmedla och kanalisera engagemang hos besökarna. Vi kan också tydligare kommunicera varför vårt arbete för djuren är viktigt – vilket kommer att leda till att fler vill engagera sig och stödja vårt arbete.

Vi har uppdaterat en webbplats, men vi har framför allt byggt en plattform och ett arbetssätt för att kunna möta nutiden och framtiden, oavsett hur den utvecklas!

Så spred vi budskapet för djuren

Sociala medier

Under året har Djurens Rätt publicerat över tusen inlägg på Facebook och Instagram och uppmärksammat en rad olika ämnen inom djurrätt, djurskydd och vego. En hjärtefråga som har syns kontinuerligt under året är kycklingarna. Kycklingarna glöms ofta bort och Djurens Rätt finns där för att uppmärksamma det lidande som de utsätts för i kycklingfabrikerna med uppmaning att välja bort kyckling från tallriken. Att vi har lyckats nå ut med budskapet syns genom extra starkt engagemang från våra följare på vår video *Ett kycklingliv i 4D*, en film som bjuder in tittaren till verkligheten i svenska kycklingfabriker. I videon, som har fått över 250 000 visningar i sociala medier, syns Therése Lindgren, Lisa Ambjörn, Gurgin Bakircioglu, Madelene Billman, Tindra Tamara och Carolin Solskär som alla fick uppleva ett kycklingliv och delade med sig av deras upplevelse i deras egna kanaler.

Vår ambassadör Therése Lindgren, som når miljontals personer med sina sociala medier, har uppmärksammat vårt arbete för djuren flera gånger under året. Therése har delat våra namninsamlingar, haft en livesändning under försöksdjurens dag och hållit en egen födelsedagsinsamling till förmån för Djurens Rätt.

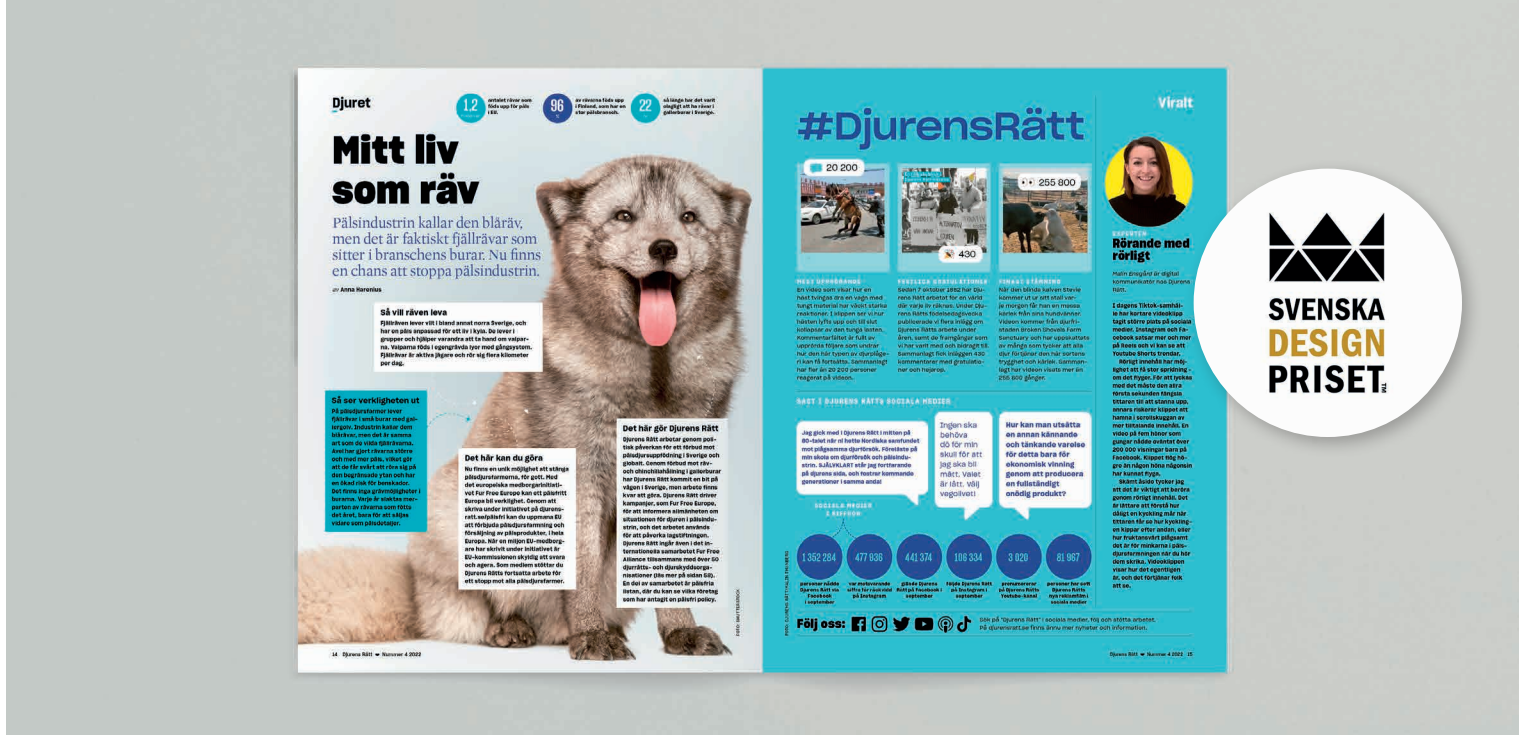
Sociala medier i siffror

Under året har landskapet förändrats mycket på sociala medier, men vi har lyckats att nå ut och engagera med vårt innehåll även under 2023. Djurens Rätt innehåll på Facebook och Instagram har visats mer än 23 miljoner gånger. Vi analyserar statistik och anpassar bild, tonalitet och budskap för att säkerställa att vi engagerar så många som möjligt. Vi iakttar hela tiden nya trender och har under året arbetat mer med videor i våra sociala medier. Vi har även fortsatt arbeta med våra konton på TikTok, LinkedIn, YouTube och X (f.d. Twitter), där vårt innehåll har visats över 970 000 gånger.

Våra sociala medier fortsatte att även under 2023 vara en viktig plats där information sprids, inlägg diskuteras och förändring för djuren drivs. Vi har dessutom spridit budskapet om djurs rättigheter genom vår podcast, våra nyhetsbrev och genom organisationens äldsta kommunikationskanal – vår prisade medlemstidning.

Mer än 23 miljoner i räckvidd på Facebook och Instagram

Nyhetsbrev

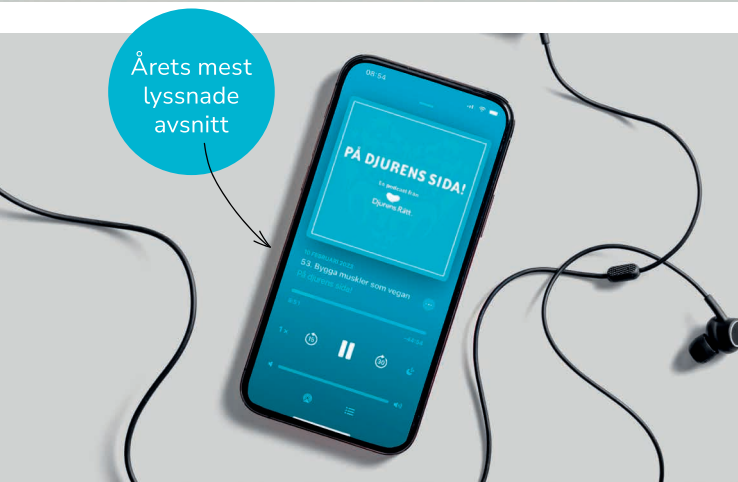
Under året skickades Djurens Rätts nyhetsbrev ut varannan vecka, med ett fåtal undantag. Nyhetsbrevet innehåller aktuella händelser som djurvänner vill ta del av. Vi delar med oss av nyheter, kampanjer och upprop tillsammans med lediga tjänster och kommande evenemang. Under 2023 har fler än 150 000 personer prenumererat på Djurens Rätts nyhetsbrev.

Podd

I podden "På djurens sida!" djupdyker vi i frågor kopplade till djurrätt, djurskydd och vego. Med hjälp av Djurens Rätts experter och inbjudna gäster tar vi oss an aktuella frågor och viktiga händelser för djuren varannan vecka. Podden finns tillgänglig i nästan alla poddappar och lockar många djurintresserade lyssnare. Under 2023 släppte vi 24 avsnitt, varav omkring vartannat avsnitt har gått djupare in på djurpolitik. Avsnittet **"53. Bygga muskler som vegan"** hade flest lyssningar under året. I avsnittet pratar vi med Djurens Rätts vice riksordförande Sofia Kamlund om hennes satsningar inom styrkelyft. I november genomfördes en livepodd på vår Youtube-kanal på temat "Ett grönare EU" som lockade nyfikna lyssnare.

Medlemstidningens design prisad

Tidningen Djurens Rätt är organisationens medlemstidning och dessutom Nordens största tidning om djurrätt och djurskydd. Den har en upplaga på omkring 43 000 exemplar och utkommer med fyra nummer per år. Medlemstidningen är organisationens stabilaste kommunikationskanal och har getts ut under samma namn sedan 1909. Under 2023 har medlemmarna bland annat fått läsa om lobbyarbetet med djurskyddslagstiftningen i EU, om vårt framgångsrika medborgarinitiativ Fur Free Europe och om vårt arbete för djuren i Ukraina.

Under hösten gick prisutdelningen för Svenska Designpriset 2023 av stapeln på Moderna Museet i Stockholm. Djurens Rätts medlemstidning var inför kvällen nominerad i kategorin "Redaktionellt – Personal/Medlemstidning". Under prisceremonin tog tidningen hem utmärkelserna **Peoples Choice**, vilket röstats fram av allmänheten och **Silver** som utsågs av juryn. Vår medlemstidning blev därmed tvåfaldigt prisad!

Årets makthavare

Varje år publicerar Medieakademien sin rapport *Maktbarometern*, som kartlägger kontons räckvidd och engagemang på sociala medier i Sverige. I flera år har Djurens Rätt placerat sig högt på listan, men 2023 placerade vi oss tyvärr utanför topp 100 när allt fler influencers och politiker ökat i popularitet. På Facebook är vi däremot kvar på plats 108, och vi är fortfarande den ideella organisation som är störst med flest antal följare på sociala medier i Sverige.

Genomslag i media

För att få in djurens situation på mediernas dagordning är det viktigt att vi som organisation jobbar kontinuerligt gentemot just media. Det är ett arbete som pågår regelbundet genom att exempelvis skicka medietips, skriva pressmeddelanden, argumentera för våra sakfrågor i debattartiklar och att vara tillgängliga när journalister och reportrar kontaktar oss.

Under året har vi lyckats nå ut i media med många av våra kärnfrågor. Runt påsk lyftes massdödandet av tuppkycklingar i äggindustrin, vilket resulterade i ett tiotal olika medieklipp. Vi fick in en debattartikel med rubriken "Äggfabrikerna är som en tickande bomb" i Expressen som även uppmärksammades av Omni. Strax efter påsk lanserades även årets ranking av Djurvänlig kommun som uppmärksammades i både lokala tidningar såväl som i radio, bland annat av Sveriges Radio P4 Stockholm, Sveriges Radio P4 Väst, Sydsvenskan och Hallandsposten.

När de nya nordiska näringsrekommendationerna presenterades uppstod en het debatt i media. Tillsammans med flera andra organisationer skrev vi en debattartikel där vi riktade kritik till Sveriges landsbygdsminister Peter Kullgren om hans uttalanden om att köttkonsumtionen behöver öka. Denna debattartikel publicerades i Göteborgs-Posten.

Arbetet för kor och den hotade betesrätten har under året uppmärksammats från flera håll. Vi har bland annat

Under året har Djurens Rätts arbete lyfts återkommande i media, närmare bestämt 288 gånger. Det är resultatet av vårt enträgna arbete för att djur ska respekteras som kännande individer med rätt till sina egna liv.

skrivit debattartiklar i Upsala Nya Tidning om det djurförsök som till slut beviljades gällande att stänga in 1 500 kor i 18 månader. Detta uppmärksammades även inför årets kosläpp där vi skrev en debattartikel med rubrik "Kosläppen är PR-jippon som ger en falsk bild av djurens välmående" som publicerades även den i Göteborgs-Posten.

Under sensommaren intervjuades Djurens Rätts etolog Anna Harenius av Sveriges Radio om det väl debatterade ämnet angående skyddsjakt av vargar. Inför kräftskivesäsongen intervjuades vi även om kräftor och humrar. När en älg hamnade i Stockholms tunnelbanesystem intervjuades vi i Sveriges Radio P4 Stockholm och i Expressen.

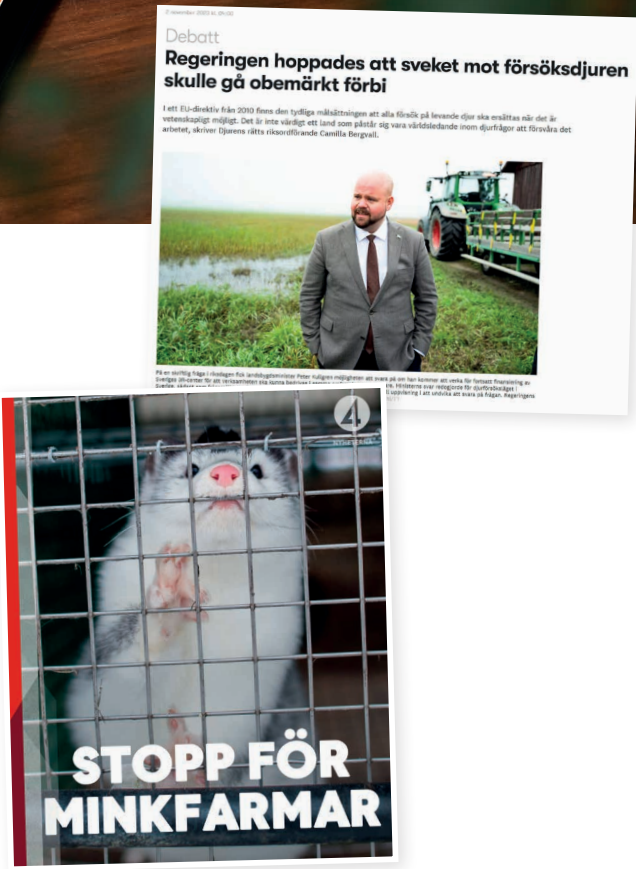
När utredningen om kamerabevakning på slakterier presenterades publicerades en debattartikel från oss i Dagens ETC som sedan följdes av en intervju i Sveriges Radio. Detta kom i sin tur att bli en smygstart för föreläsningsturnén "En framtid utan djurfabriker" som från och med augusti turnerade runt i Sverige. I samband med premiären av turnén publicerades debattartikeln "Stora djurfabriker kan skapa nästa pandemi" i Expressen följt av en krönika i branschtidningen Foodmonitor. Senare under hösten intervjuades Camilla Bergvall både i podden "Allt du velat veta" med Fritte Fritzson och av Sveriges Radio P4 Värmland om ämnet för turnén.

När beskedet som kan komma att bli slutet för mink-farmerna förmedlades, lyftes Djurens Rätts långa och enträgena arbete bland annat i TV4:s sociala medier och av tidningen Altinget. När det senare stod klart att regeringen inte öronmärkt några pengar till Sveriges 3R-center var vi snabba med att skriva ett pressmeddelande och starta en namninsamling om detta. Förutom att det togs upp av flera medier publicerades även debattartikeln "Regeringen hoppades att sveket mot försöksdjuren skulle gå obemärkt förbi" i Altinget.

Djurens Rätts arbete för kycklingarna har också uppmärksammats kontinuerligt i media under året. Läs mer om mediearbetet kring kartläggningen av djurskyddsbrister på kycklingslakterier på sida 16. Under Almedalsveckan i Visby uppmärksammade lokalmedia på Gotland vår kampanj *Ett kycklingliv i 4D*, och i kölvattnet av Uppdrag granskings program "Kycklingens pris" publicerade vi en debattartikel samt en slutreplik i Svenska Dagbladet. När TV4 i december lyfte fler missförhållanden i Sveriges kycklingfabriker publicerade vi en debattartikel i Dagens ETC.

Inför julen publicerades debattartikeln "Skipa julsinkan i år – för grisarnas skull" i Aftonbladet, där vi lyfte fram varför konsumenter bör byta ut griskött mot vego på julbordet. Inför nyårsafton publicerade vi, liksom de senaste åren, "Panglistan". I årets panglista uppger 188 av 290 kommuner till Djurens Rätt att de begränsar privatpersoners användning av fyrverkerier med lokala föreskrifter, ofta genom tidsbegränsning till timmarna runt tolvslaget på nyårsnatten. Kartläggningen lyftes i media 23 gånger inför nyåret, däribland i Ekot, P4 och SVT Nyheter.

Stabil kännedom om Djurens Rätt
Under november genomfördes en kännedomsundersökning om Djurens Rätt. Där undersöks bland annat befolkningens kännedom och allmänna intryck av organisationen. Sammanfattningsvis går det att säga att både kännedomen och intrycket av Djurens Rätt ligger väldigt stabilt jämfört med 2022. 44 % känner till Djurens Rätt till mer än bara namnet och 49 % har ett positivt intryck av organisationen. Under ett år när många andra världshändelser har dominerat nyhetsflödet så är det en styrka att inte tappa på dessa fronter. 70 % av de som känner till oss har koll på vilka områden vi i huvudsak arbetar med och unga kvinnor – 16–29 år – har det mest positiva intrycket av Djurens Rätt. 73 % i den gruppen uppger att de har en positiv syn på organisationen.

Foto: Tim Kristensson

Djurens Rätt. en medlems- organisation

Djurens Rätt är en medlemsorganisation. Våra ideellt engagerade medlemmar utgör basen och gör en mycket viktig insats genom att förankra vårt arbete på olika nivåer i samhället. Medlemmarna är också de som formar vad Djurens Rätt arbetar med, både i det vardagliga arbetet likväl som organisationens långsiktiga strategier.

På ombudsmöten runtom i landet väljs ombud som representerar medlemmarna på riksstämman, vårt högsta beslutande organ. På riksstämman röstas det bland annat om verksamhetsinriktningen, som innehåller Djurens Rätts målsättningar och fokusområden framåt.

På riksstämmorna väljs även riksstyrelse som ansvarar för det strategiska arbetet och styr verksamheten mellan riksstämmorna. De har till sin hjälp riksorganisationen, som består av avlönad personal och volontärer. Tillsammans arbetar alla med olika delar av organisationen för att Djurens Rätt ska uppnå målen i vår verksamhetsinriktning och i förlängningen vår vision: En värld där djur respekteras som kännande individer med rätt till sina egna liv.

Djurens Rätts riksstyrelse 2023–2025

Riksstyrelsen väljs vartannat år på riksstämman av representanter för Djurens Rätts medlemmar. Styrelsen är en sammansättning av personer med blandad kompetens som tillsammans bildar det bästa laget att leda organisationen effektivt.

Riksförordande
Camilla Bergvall

1:e vice ordförande
Sofia Kamlund

2:e vice ordförande
Tina Hogeveik

Ledamot
Ida Ahlström

Ledamot
Tommy Ringlöv

Ledamot
Sophie Gripenberg

Ledamot
Nithin Ramesh

Ledamot
Maiya Tebäck

Ledamot
Hanna Engstedt

Suppleant
Andreas Nordvall

Suppleant
Viola Holst

Suppleant
Isobel Niesel

Effektrapport 2023

Djurens Rätt offentliggör årligen en effektrapport som beskriver organisationens väg för att nå sina mål. Djurens Rätts effektrapport utgår ifrån Giva Sveriges riktlinjer och principer för effektrapportering. En mer utförlig presentation av Djurens Rätts organisation, verksamhet och användning av resurser finns i den årliga verksamhetsberättelsen.

Denna effektrapport omfattar perioden 1 januari 2023 – 31 december 2023.

Vad vill Djurens Rätt uppnå?

Djurens Rätt gör skillnad för de djur som är flest och har det sämst. De bortglömda, undandömda och ofta namnlösa djuren. Det har vi gjort sedan 1882. Med målinriktade kampanjer, företagssamarbeten och politiskt påverkansarbete är vi en av världens ledande djurrätts- och djurskyddsorganisationer, med omkring 50 000 medlemmar i Sverige.

Vi strävar efter en värld där djur respekteras som kännande individer med rätt till sina egna liv. Då lidandet djur utsätts för inte hindras av nationsgränser, arbetar vi globalt för att göra största möjliga skillnad för djuren. Eftersom effekten av vårt arbete är det som avgör vad vi som organisation ska arbeta med har vi valt att fokusera på de djur där lidandet är stort och systemförändringar krävs. I dagsläget har vi ringat in fyra fokusområden:

- **Djurfabriker**

Djurens Rätt arbetar brett för att montera ned djurfabriken. Genom politisk påverkan, opinionsbildning och företagspåverkan, gör vi framsteg för de djur som är flest och har det sämst i Sverige och på EU-nivå. För att minska finansieringen till djurfabriker driver

vi också inspirationssajten Välj Vego, som hjälper fler att välja bort djuren från tallriken. Vårt mål är att antalet djur som föds upp i djurfabriker minskat med 70 % till 2030. När antalet djur i fabriken minskar så skonas väldigt många djurs liv samtidigt som det ökar möjligheterna att stärka djurskyddet. Målbilden är att 2030 hålls djur inte längre i bur, de mest plågsamma bedövningsmetoderna är utfasade, dödandet av tuppsycklingar i äggindustrin har fått ett slut och djurtransporterna är kortare och färre. År 2030 är inte heller turbospsycklingar norm utan i stället långsamväxande raser som mår bättre. En betydande andel av psycklingarna kommer ha tillgång till utevistelse. Djurfabriker som föder upp fiskar och andra vattenlevande djur regleras hårdare och den plågsamma koldioxidbedövningen är utfasad. Skyddet för vattenlevande djur är dessutom i högre grad anpassat till den specifika artens behov.

- **Pälsindustri**

I pälsindustrin föds djur upp och dödas enbart för att människor vill klä sig i deras pälsar. Djuren hålls i små burar och deras levnadsvillkor skiljer sig mycket från det liv de är anpassade för. Det behöver inte se

ut så. Djurens Rätt arbetar för att avveckla pälsindustrin och handeln med päls och det gör vi genom att informera allmänheten om situationen för djuren genom exempelvis kampanjer. Vi trycker på för att få politiker och myndigheter att förändra lagar som påverkar djuren i pälsindustrin, i Sverige och på EU-nivå och vi påverkar företag att införa pälsfria policys. Vårt mål är att till 2030 ska alla pälsdjursfarmer vara avvecklade och att farmningen är förbjuden i såväl Sverige som i Europa. Dessutom ska försäljning av pälsar, även från vildfångade djur, vara förbjudet. Under 2023 har det skett stora framsteg.

- **Djurförsök**

Såväl nationellt som internationellt är makthavare och allmänhet överens om att djurförsök ska fasas ut så snart det är möjligt. Nu är det dags att se till att dessa fina ord också avspeglas i att antalet djur som utsätts för djurförsök blir färre. En djurfri forskning där djur varken ses som försöksobjekt eller ingredienser är framtiden. Vårt mål är att antalet djur som utsätts för djurförsök har reducerats med 50 % till 2030. Genom handlingsplaner för utfasning av djurförsök, ökade anslag till djurfri forskning och andra initiativ ska forskningsvärlden ha tagit stora kliv mot en vetenskap i framkant som inte utsätter djur för lidande.

Allmänheten behöver få upp ögonen för pågående djurförsök och vilka alternativa metoder som finns. Djurens Rätt uppmärksammar detta genom informationssatsningar och kampanjer. Vi bedriver opinionsbildning nationellt, globalt och på EU-nivå för starkare lagstiftning mot djurförsök. Vi arbetar för att företag och myndigheter ska fatta bra beslut som leder till färre djurförsök.

- **Vego**

Djurens Rätt arbetar för att omställningen till mer växtbaserad mat ska påskyndas. Detta genom att inspirera och möjliggöra för konsumenter och företag att välja vego och genom att sätta press på politiken. Djurens

Rätt coachar företag i hur de gör för att sätta mål om att minska köttet och öka andelen växtbaserat.

Vi underlättar för konsumenter att göra djurvänliga val genom rankingen "Sveriges vegovänligaste matkedja", märkningen I'M VEGAN och vår inspirationssajt Välj Vego med tillhörande app. Ytterligare en gren av Djurens Rätts arbete går ut på att hjälpa landets kommuner att lyckas i övergången till mer växtbaserad mat i skola och förskola.

I vilket organisatoriskt sammanhang verkar Djurens Rätt?

Djurens Rätt är en medlemsstyrd organisation med volontärer över hela Sverige. I Sverige samarbetar vi med andra organisationer i civilsamhället inom djurskydd, konsumentfrågor och klimat. Samarbetet rör ofta punktinsatser som till exempel gemensamma publika arrangemang och uppvaktningar av beslutsfattare.

Djurs lidande stannar inte vid nationsgränser, utan är ett globalt problem som kräver globala lösningar. Även om Djurens Rätt har sin medlemsbas i Sverige så sker mycket av det övergripande arbetet internationellt. Djurens Rätt arbetar i flera olika länder och har en mängd internationella samarbeten för att effektivt kunna påverka till exempel lagstiftning, företagspolicys och internationella handelsavtal. Vi finns sedan 2023 också representerade i Ukraina under namnet Project 1882.

Ett viktigt arbete är därför att ge djuren en röst i EU-politiken och att påverka företag världen över för att förändra djurens situation. Detta gör vi genom gemensamma kampanjer och politisk påverkan, bland annat tillsammans med organisationerna Eurogroup for Animals och World Federation for Animals, där vi är medlemmar. Djurens Rätt är också medlemmar i Fur Free Alliance, Open Wing Alliance och Aquatic Animal Alliance. Grunden i dessa samarbeten är att de ska vara med och bidra till Djurens Rätts målbild och stå för ett professionellt och kunskapsbaserat

arbete. Vi är primärt engagerade i fem internationella sammanslutningar:

Aquatic Animal Alliance

Aquatic Animal Alliance är en koalition av organisationer som arbetar för att fiskar och andra vattenlevande djur ska få leva sina liv fria från lidande. Fiskar är de djur som är absolut flest och har det sämst och i takt med att allt fler fiskfabriker etableras runt om i världen arbetar Djurens Rätt för att förbättra för fiskarna.

Eurogroup for Animals

Djurens Rätt koordinerar arbetet på EU-nivå med Eurogroup for Animals, som är en paraplyorganisation bestående av mer än 100 medlemsorganisationer som arbetar inom EU. Fokus ligger på att påverka politiker inom EU för att få till stånd ett bättre djurskydd. En stor del av den svenska djurskyddslagstiftningen grundar sig på direktiv och förordningar från EU. Sedan Sveriges EU-inträde har Djurens Rätt finansierat Eurogroup for Animals, och sedan sju år tillbaka har vi suttit i dess styrelse. 2023 valdes Djurens Rätt återigen in i styrelsen för en treårsperiod. Genom kampanjer såsom End the Cage Age, No Animal Left Behind, Inrätta en djurskyddskommisionär i EU och End of the Line for Factory Farming, samt en rad olika sakfrågor bedriver Djurens Rätt ett politiskt arbete för djuren på EU-nivå.

Fur Free Alliance

Fur Free Alliance är ett globalt nätverk som består av djurrättsorganisationer från Europa, Nordamerika och Asien. Fur Free Alliance arbetar med att få modeföretag pälsfria och få länder att införa förbud mot pälsdjursfarmning. Genom nätverket får Djurens Rätt tillgång till expertis och information från andra länder, likväl som att vi stöttar organisationer i deras arbete med att avveckla pälsindustrin globalt. Djurens Rätt är den svenska partner som ansvarar för att ansluta svenska företag till Fur Free Retailer Program i Sverige (pälsfria listan).

Open Wing Alliance

Djurens Rätt har efter många års arbete fått alla svenska livsmedelskedjor att anta policys om att

vara buräggsfria. Burhållning av hönor har minskat kraftigt i Sverige men globalt är burar fortfarande mer regel än undantag. Det globala nätverket Open Wing Alliance är en koalition bestående av mer än 100 organisationer världen över som samtliga jobbar för att hönor och kycklingar ska få det bättre. Tillsammans har koalitionen åstadkommit mer än 3 000 företagslöften som innebär att företagen slopar burägg eller tar mer ansvar för kycklingarna genom European Chicken Commitment. Namnet Open Wing Alliance syftar på att en höna i bur inte ens kan sträcka ut sina vingar. Djurens Rätt genomför internationella påverkanskampanjer, tillsammans med andra organisationer inom nätverket, och kan på så vis påverka internationella företag och därmed åstadkomma större effekt för fler djur.

World Federation for Animals

World Federation for Animals grundades 2021 av Djurens Rätt och 17 andra djurrätts- och djurskyddsorganisationer. Vi sitter med i styrelsen för organisationen. Syftet är att samla intresseorganisationer för djuren världen över och fokusera på viktiga politiska frågor som påverkar djur globalt, bl.a. genom påverkan gentemot FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation och andra FN-organ. Att djurskydd kommer med som ett av de globala hållbarhetsmålen är en uttalad målsättning.

Vilka strategier har Djurens Rätt?

Djurens Rätts strategi för att nå målsättningarna är att informera allmänheten, skapa opinion och föra fram medborgarnas åsikter till beslutsfattare. Vi använder vår expertkunskap till att trycka på för förändrad lagstiftning och till att coacha företag. Vi granskar, påpekar problem och presenterar lösningar samtidigt som vi inspirerar och möjliggör för konsumenter att göra djurvänliga val. Ett kraftfullt opinionsbildande arbete där vi kanaliserar människors engagemang är en viktig del i att åstadkomma politisk förändring genom lagstiftning.

Djurens Rätt är partipolitiskt obundna och vi vill genom demokratisk opinionsbildning, politisk dialog, företagssamarbeten och ökad kunskap förverkliga vårt mål: en värld där djur respekteras som kännande individer med rätt till sina egna liv.

Djurens Rätts förändringsteori utgår från att de värsta formerna av djurhållning måste avvecklas och att det i sin tur leder till att färre djur utsätts för lidande och död, samtidigt som de djur som föds upp får det bättre. I många frågor krävs parallellt arbete med konsumenter och handel.

Vilken kapacitet och vilket kunnande har Djurens Rätt?

Medlemmarna
Medlemmarna är den viktigaste tillgången för att Djurens Rätt ska kunna uppnå sina mål. I dagsläget har Djurens Rätt omkring 50 000 medlemmar. Ju fler medlemmar, desto tyngre väger Djurens Rätts röst i samtal med politiker och andra makthavare. Därför är varje enskild medlem viktig! Många medlemmar engagerar sig i någon av Djurens Rätts olika volontärgrupper, både nationella och lokala, eller genom att få våra blixtrail. I blixtrailen tipsas om enkla saker som kan göras för djuren digitalt. Det kan vara att skriva under en namninsamling, kommentera på sociala medier eller att maila företag och makthavare. Under förra året utökades konceptet med BlixtAppen som är en webbaserad app där blixterna kan genomföra ännu fler aktiviteter. Volontärgrupper och blixtrar bildar opinion i Djurens Rätts frågor, deltar i kampanjer eller initierar egna lokala kampanjer, värvar medlemmar och påverkar den lokala politiken. Djurens Rätt har under 2023 engagerat omkring 140 volontärer och tillsammans har de bidragit med över 6 300 volontärtimmar i arbetet för djuren, vilket är en ökning med cirka 2 300 timmar jämfört med föregående år.

Medarbetare
Djurens Rätt har mer än 50 anställda medarbetare som jobbar med bland annat politiskt arbete, kampanjer, kommunikation, sociala medier, företagsrelationer, konsumentfrågor, givarservice och stöd till volontärgrupper och barnorganisationen Rädda Djuren-klubben samt ekonomi och medlemsvärning.

Expertis
Djurens Rätt är en expertorganisation med specifik kunskap om djurs välfärd och en av Sveriges

främsta experter inom djurförsök. Djurens Rätt är remissinstans åt regering och myndigheter samt representerad i olika grupper inom Jordbruksverket. För Djurens Rätt är det centralt att vara fakta-baserade för att verka på ett trovärdigt sätt och kunna vara den främsta samtalspartnern i frågor som rör djurvälärd och djurs rättigheter. Inom det utåtriktade arbetet har vi utvecklat metoder för dialog om djurrätt. Djurens Rätt är erkänt framgångsrika inom sociala medier och har stort genomslag på Facebook och Instagram.

Partnerskap och nätverk
Djurens Rätt har god kapacitet att påverka utanför Sveriges gränser tack vare internationella samarbeten. EU-frågor är en viktig del som har påverkan på Djurens Rätts arbete i Sverige. Därför ligger merparten av det internationella arbetet vi bedriver inom ramen för Eurogroup for Animals, liksom World Federation for Animals.

Finansiella resurser
Djurens Rätts ekonomiska resurser kommer från medlemsavgifter, gåvor och arv. Under 2023 uppgick verksamhetskostnaderna till 65,9 MKR. Vi tar inte emot statsbidrag annat än för specifika och avgränsade projekt.

Hur vet vi om Djurens Rätt gör framsteg?

Djurens Rätt arbetar enligt en sjuårig verksamhetsinriktning som består av huvudmål (mål på lång sikt), riktningmål och årliga delmål. Alla mål ska leda till uppfyllandet av Djurens Rätts vision. Delmålen är de indikatorer mot vilka vi mäter framgång och ser om vi är på rätt väg. För att omsätta de långsiktiga huvudmålen i konkret verksamhet så använder sig Djurens Rätt av OKRs-metodiken, Objectives & Key Results. Alla mål följs upp kvartalsvis där genomförd verksamhet har dokumenterats löpande och effekten stäms av mot målen. Uppföljning genomförs årligen av resultatet för hela året.

Vi mäter effekten med hjälp av flera olika resultatmätt. De mest centrala är:

- Antalet politiska beslut som tas till förmån för djuren.

- Andelen frigående hönor i Sverige.
- Antalet verksamma minkfarmer i Sverige.
- Köttkonsumtion per person och år i Sverige, omräknat till antal djurindivider.
- Antalet nya policys från företag som berör hönor, turbokyklingar och en ökad andel växtbaserade livsmedel.
- Indextalen för Djurvänlig kommun-rankningen.
- Antalet volontärtimmar i Djurens Rätt.

Vad har Djurens Rätt åstadkommit så här långt?

Här har vi sammanställt några av de framgångar för djuren som Djurens Rätt har bidragit till under 2023:

1. Historisk framgång
Djurens Rätts internationella arbete har tagit nya stora kliv under året. En glädjande framgång skapade vi genom Fur Free Europe, medborgarinitiativet som gick i mål i början av året med över 1,5 miljoner underskrifter för ett pälsfritt Europa. Medborgarinitiativet Fur Free Europe lanserades i maj 2022 och tillsammans med 80 andra organisationer har Djurens Rätt drivit denna kampanj. Målet med kampanjen är att införa ett förbud mot pälsdjursfarmning och handel med pälsprodukter inom hela EU. På knappt 10 månader samlades 1,5 miljoner signaturer in. Det här är en historisk framgång och gör Fur Free Europe till det tionde godkända europeiska medborgarinitiativet genom tiderna – det sjätte av dessa som rör djurfrågor. Djurens Rätt står bakom tre av dem. Vi bidrog med 100 000 av dessa signaturer och har gjort allt vi kunnat för att sätta frågan på agendan, både hos politiker och hos allmänheten. En otrolig kraftsamling som redan innan det ens behandlats av EU skapat ringar på vattnet. Flera europeiska länder har påbörjat en avveckling, inklusive Sverige.

I september kom äntligen nyheten som ser ut att bli början på slutet för svensk pälsdjursfarmning. Regeringspartierna tillsammans med Sverigedemokraterna avsatte i sin budgetproposition 180 miljoner kronor för frivillig avveckling av minkfarmerna under 2024 och 2025. Parallellt med detta inleds ett arbete med att utreda ett förbud mot pälsdjursfarmning. Djurens Rätt har arbetat för

att avveckla pälsdjursindustrin i över 50 år och ser detta som otroliga framgångar för djuren.^{1, 2}

2. Fler företag slopar turbokyklingar
Företagsarbetet fortsatte med oförminskad styrka under året. Stärkt välfärd för kycklingar har fortsatt varit prioriterat i Djurens Rätts företagsdialoger. I maj släpptes Semesterguiden, vår sjätte och största företagsrapport någonsin. Genom att ha policyskrivningar om stärkt djurvälärd hamnade SJ och Scandic i topp – sedan dess har Finnlines, Destination Gotland, Nobis och ytterligare fyra företag valt att arbeta med European Chicken Commitment (ECC), som är en uppsättning välfärds-kriterier för kycklingar.

Under 2023 har nio företag antagit en ECC-policy, vilket gör att över 60 företag inkluderar ECC i sitt hållbarhetsarbete. 35 av dem har någon gång medverkat i en av Djurens Rätts företagsrapporter, vilket visar att rapporterna bidrar till att fler företag tar ansvar.

Det är inte bara rapporter och rankningar som får företag att verka för en ny miniminivå för kycklingarna. Under hösten valde både **Convini** och **Carotte** att jobba med ECC. Carottes beslut är tongivande för hela foodservicebranschen och eftersom samtal förs med samtliga aktörer hoppas vi på fler positiva besked inom kort. Detsamma går att säga om **Nobis Hospitality Group**, **Götaplatsgruppen** och **Pontus Group**, vars ECC-policyer är ett välkommet tillskott inom fine dining-sektorn.^{3, 4, 5, 6, 7, 8, 9}

3. Upphandling utan turbokyklingar
Upphandlingsmyndighetens hållbarhets-kriterier kan guida kommuner och annan offentlig verksamhet i djurskydd, vid upphandling av produkter som kött, mjölk och ägg. Djurens Rätt har under flera år arbetat för att kommunerna ska använda de mest långtgående djurskyddskraven, och för att Upphandlingsmyndigheten (UHM) ska utveckla kriterier på områden där vi ser behov. Under 2023 fick vi se resultat av vårt arbete för kycklingarna. Under året publicerade myndigheten de nya kriterierna för kyckling- och kalkonkött, efter lång tids arbete med insamling av underlag och

referensgruppsarbete. Den återkoppling vi fått från kommuner i samband med mediala avslöjanden om djurskyddsbrister vid slakt väckte stort intresse hos UHM. Vi har också bistått med våra kunskaper och erfarenheter från arbetet med European Chicken Commitment (ECC).

Bland de uppdaterade och nya kriterierna fanns ett nytt kriterium om att upphandla kycklingkött från mer hälsosamma raser där ECC nämns som underlag. UHM nämnde också ECC i sitt blogg-inlägg om de nya kriterierna, och det lyftes som en positiv förändring. Fyra andra förslag kom direkt från oss, inklusive att konventionell uppfödning av turbokycklingar inte längre benämns som traditionell.

UHM fick in nytt underlag precis innan de nya kriterierna skulle publiceras, vilket stärkte argumenten för att kunna fasa ut användningen av turbokycklingar i upphandling. Underlaget kom från Europeiska myndigheten för livsmedels-säkerhet (EFSA) och var omfattande kring alla problem som kan ses i kycklingfabriker i EU. Samtliga slutsatser var i linje med ECC eller bättre, vilket tydliggjorde att kriterierna som ingår i ECC är det allra minsta vi kan begära.^{10, 11, 12}

4. Minskad köttkonsumtion

Statistik från Jordbruksverket visade att köttkonsumtionen minskade under första halvåret av 2023, med en stor minskning i konsumtionen av kycklingar. Mycket tyder på att det är vårt ihärdiga arbete för kycklingarna som gett resultat. Under 2022 konsumerade den svenska befolkningen ungefär 155 miljoner kycklingar, vilket var 97 % av alla landlevande individer som konsumerades. Men de höga konsumtionssiffrorna har glädjande nog börjat minska. Under första halvåret minskade den totala köttkonsumtionen med 2,6 %. När vi räknade om Jordbruksverkets statistik till individer visade det sig att svenskar-nas minskade konsumtion av kött skonade cirka 1,9 miljoner kycklingar, 55 000 grisar och 2 500 nötdjur, jämfört med samma period året innan. Takten på minskningen för kycklingarna mattades sedan av under sensommaren, men flera skandaler i media om kycklingfabriker under hösten gav

starka indikationer på att kycklingkonsumtionen kommer fortsätta minska under 2024.

När det gäller den minskade konsumtionen av kycklingkött sticker Sverige ut internationellt. I EU förväntades konsumtionen av kycklingkött öka i stället för att minska, och det med hela 4,3 % under 2023. Det är en ökning med nästan ett kilo, eller ett kycklingliv, per person och år.

Att Sverige sticker ut kan ha att göra med att vi under de senaste åren gjort flera stora satsningar för att visa upp insidan av kycklingfabrikerna för allmänheten, och för att underlätta djurvänlig konsumtion. Under sommaren 2023 rullade *Ett kycklingliv i 4D*, en mobil kycklingfabrik, runt på festivaler och marknader. Besökare gavs möjlighet att uppleva en kycklingfabrik genom alla sina sinnen. De kunde lukta, se, känna och höra hur det ser ut i en kycklingfabrik. Denna aktivitet skulle bidra till att skapa medvetenhet kring kycklingarnas situation och öppna upp för djurrättsliga samtal.

Förutom att informera allmänheten om kycklingfabrikerna fortsatte vi att ihärdigt arbeta med företagssamarbeten och politisk påverkan. Intresset för att ställa högre djurskyddskrav, särskilt för kycklingar, har glädjande ökat.

Medvetenheten om lidandet som kycklingar utsätts för i djurfabrikerna har dessutom skapat ett stort intresse för växtbaserad mat hos privatpersoner. Genom vår inspirationssida väljvego.se har det erbjudits stöd, tips, recept och pepp till de som velat ha en knuff på vägen. Dessutom har de populära vegoutmaningarna fortsatt, med särskilda satsningar i januari och under sommaren.

Statistiken från 2023 visade att vårt arbete kan göra skillnad och att det nu gäller att hålla i gång utvecklingen för en långsiktig förändring.¹³

5. En film som fortsätter prisas

År 2022 släppte Djurens Rätt den animerade kortfilmen "Världens bästa djurskydd" som handlar om tre turbokycklingar i olika delar av livet i en svensk kycklingfabrik. Med sitt unika grepp där animerade turbokycklingar själva kan berätta om

sina liv har filmen fortsatt att skapa stort engagemang under 2023 och prisats ett flertal gånger på bl.a. filmfestivaler runtom i världen. På Västerås Filmfestival vann Djurens Rätts "Världens bästa djurskydd" pris inom kategorin "Bästa reklamfilm", liksom under Toronto Film Week för "Bästa animerade film". Filmen vann även första pris i tävlingen för visuella kreatörer, nämligen Svenska Tecknares utmärkelse Kolla! inom kategorin "Effekt". Utöver det vann "Världens bästa djurskydd" priset för "Årets kampanj" på Eurogroup for Animals årliga Campaign Awards.^{14, 15}

6. Stöd till Ukraina

Under året har vi fortsatt att uppmärksamma situationen för djuren i krigets Ukraina, och samlat in gåvor för att hjälpa dem. Bidrag som mottagits hittills har bland annat finansierat transport av övergivna hundar och katter, inköp av djurmat till djurhem samt katastrofhjälp som att rädda hund-ratals djur från översvämningarna i södra Ukraina. Under 2023 har mer än 500 000 kronor samlats in till djuren i Ukraina.^{16, 17}

7. Medlemstidningens design prisad

Tidningen Djurens Rätt är organisationens medlemstidning och dessutom Nordens största tidning om djurrätt och djurskydd. Den har en upplaga på omkring 43 000 exemplar och utkommer med fyra nummer per år. Medlemstidningen är organisationens stabilaste kommunikationskanal och har getts ut under samma namn sedan 1909. Under 2023 har medlemmarna bland annat fått läsa om lobbyarbetet med djurskyddslagstiftningen i EU, om vårt framgångsrika medborgarinitiativ Fur Free Europe och om vårt arbete för djuren i Ukraina.

Under hösten gick prisutdelningen för Svenska Designpriset 2023 av stapeln på Moderna Museet i Stockholm. Djurens Rätts medlems-tidning var införd kvällen nominerad i kategorin "Redaktionellt – Personal/Medlemstidning". Under prisceremonin tog tidningen hem utmärkelserna **Peoples Choice**, vilket röstats fram av allmänheten och **Silver** som utsågs av juryn. Vår medlemstidning blev därmed tvåfaldigt prisad!¹⁸

8. Utfasning av burar

Under 2023 har vi fortsatt att rikta strålkastarljuset på alla de hönor som sitter i burar. Detta har vi gjort med våra globala kampanjer Viking, Manufacturers Unmasked och Jollibee. Tillsammans med andra djurrättsorganisationer har vi drivit globala kampanjer mot stora restaurangkedjor. Vi har haft kontakt med företag som t.ex. Pepsico, Kellogs, Jollibee foods corporation och Viking. Djurens Rätts blixtar och volontärer har genomfört digitala aktioner mot de stora restaurangkedjorna som har lett till att Pepsico, Kellogs, Jollibee och Viking gett oss glädjande besked under året. Alla restaurangkedjorna valde att anta buräggs-fria policies, policies som kommer att förändra livet för miljontals hönor och som är steg mot en djurvänligare värld.

Den svenska statistiken för 2022 visade att antalet hönor i bur var nere på 230 000 individer, eller 2,7 % av alla hönor. Statistiken för 2023 var osäker, men allt tyder på fortsatta minskningar. Det beror på att flera stora företag genomfört sina utlovade utfasningar av burägg, efter samtal med oss. Utvecklingen ser liknande ut i resten av Europa efter succén med medborgarinitiativet End the Cage Age och de många olika kampanjer som genomförts.^{19, 20}

9. Ny kartläggning avslöjar gamla problem

Under 2023 släppte vi en ny kartläggning som visade att svenskt kycklingkött, under varumärkena Kronfågel, Guldfågeln, Lagerbergs och Lönneberga, kommer från en industri med systematiska djurskyddsbrister. I samband med lanseringen av vår kartläggning publicerade Aftonbladet en uppföljning av förra årets granskande program "200 sekunder" om Kronfågel och kycklingindustrins djurskyddsproblem. Aftonbladet publicerade då dels en artikel i papperstidningen med rubriken "Här fortsätter misären för svenska kycklingar" samt en artikel på webben med rubriken "Trasiga fötter och turbokycklingar hos Kronfågel". Under tre veckor publicerades tre olika pressmeddelanden för att belysa de enskilda kycklingslakteriernas brister. Till följd av Aftonbladets publicering och Djurens Rätts pressarbete uppmärksammades kartläggningen i ytterligare ett tjugotal medier,

bland annat i Dagens industri, Sveriges Radio P4 Göteborg, Ölandsbladet, Omni och Veterinär-Magazinet.^{21, 22}

Källor

1. djurensratt.se/agera/furfree
2. <https://djurensratt.se/nyheter/djurens-ratt-om-regeringens-besked-om-mink-farmerna-antligen>
3. <https://djurensratt.se/nyheter/infor-sommen-djurens-ratt-slapper-en-semesterguide>
4. <https://djurensratt.se/vad-vi-gor/foretagsarbete/kycklinglaget>
5. <https://djurensratt.se/nyheter/destination-gotland-upphor-med-turbokykling-ar-genom-ecc>
6. <https://djurensratt.se/nyheter/convini-valjer-att-stalla-hogre-krav-kycklingarna>
7. <https://djurensratt.se/nyheter/carotte-staller-hogre-krav-kycklingarna-0>
8. <https://djurensratt.se/nyheter/gotaplatsgruppen-tar-mer-ansvar-kycklingarna>
9. <https://djurensratt.se/nyheter/pontus-group-jobbar-med-ecc-starkt-djurvalfard>
10. <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/branscher/upphandling-av-livsmedel-och-maltidstjanster/livsmedelsbloggen/nu-lanserar-vi-de-nya-och-uppdaterade-kriterierna-for-hallbar-upphandling-av-kyckling--kalkon--och-honskott/>
11. <https://djurensratt.se/nyheter/upphandlingsmyndighetens-nya-kriterier-minska-anvandningen-av-turbokyklingar>
12. <https://djurensratt.se/nyheter/omfattande-nytt-underlag-att-forbatta-valfarden-kycklingar-och-honor>
13. <https://djurensratt.se/nyheter/kottkonsumtionen-fortsatter-minska-raddar-liv>
14. <https://djurensratt.se/nyheter/varldens-basta-djurskydd-prisas-pa-filmfestivaler-bade-i-sverige-och-i-europa>
15. <https://djurensratt.se/nyheter/varldens-basta-djurskydd-vinner-pris-i-tavling-visuella-kreatorer>
16. <https://djurensratt.se/nyheter/djurens-ratt-expanderar--oppar-verksamhet-i-ukraina>
17. <https://www.project1882.org/>
18. <https://djurensratt.se/nyheter/djurens-ratt-tvafaldigt-prisad-i-svenska-designpriset-2023>
19. <https://djurensratt.se/vad-vi-gor/montorra-ned-djurfabrikerna/honor-och-tuppar?page=58>
20. <https://djurensratt.se/nyheter/jollibee-slopar-burarna>
21. <https://djurensratt.se/nyheter/ny-kartlaggning-det-systematiska-djurplageriet-i-sveriges-kycklingfabriker-fortsatter>
22. <https://djurensratt.se/nyheter/nytt-avslojan-de-om-misaren-pa-kronfagels-klackeri>

STORT TACK TILL DIG som har stått med oss på djurens sida under 2023.

Tack till dig som är medlem, ger ekonomiska bidrag och som väljer att lägga värdefull tid på att vara med och förändra djurens situation. Tillsammans fortsätter vi göra skillnad för kycklingarna, hönorna, korna, grisarna och de andra djuren som är i behov av vår hjälp – vi finns för att ge dem en röst i samhället och försvara deras rättigheter.